

SUPERLIJST

GROEN 2025

Vergelijkingscriteria

Vergelijkingscriteria Groen 2025

Juli 2025

Versie 1.1 (8 juli 2025)
Copyright Questionmark

Auteurs: Gustaaf Haan, Deborah Winkel, Willem van Engen - Cocquyt, Dore de Jong

Inhoud

Achtergrond	3
Dit document	5
Kwesties en maatregelen	7
Overzicht maatregelen en indicatoren	12
Indicatoren	13
EN-CP-GCP Klimaatplan	
EN-PT-GPP Doelstelling dierlijke eiwitten	
EN-PT-PBR Plantaardig de makkelijke keus	
EN-PT-PRP Eiwitbronnen in de aanbieding	
EN-PT-PSR Portiegroottes vleesproducten	
EN-PT-ISM Voedselroutines dierlijke eiwitten	
EN-SA-GPO Inzicht duurzaamheid productieketens	
EN-SA-GOR Doelstelling biologisch	
EN-SA-CIA Aanbod duurzame landbouw	
EN-SA-DFS Duurzame soja	
EN-SA-DFP Duurzame palmolie	
EN-SP-GPA Duurzame verpakking	
EN-SF-ROC Vermijden vis met hoog risico	
Bijlagen	45
Referenties	53

Achtergrond

Met onderzoeksproject Superlijst richt Questionmark zich op de rol van supermarkten in het voedselsysteem. De onderzoeken concentreren zich afwisselend op vier thema's: gezondheid, groen (milieu en natuur), mensenrechten en dierenwelzijn. Ieder onderzoek resulteert in een ranglijst van supermarkten, vergeleken op hun bijdrage aan een verantwoorde voedselomgeving. De eerste Superlijst Groen is verschenen in 2021, de tweede in 2023. Dit document¹ beschrijft de criteria voor de derde editie van een vergelijking van supermarkten op het thema Groen.

Financiële ondersteuning

Het project Superlijst Groen wordt mede gefinancierd door Stichting Doen, Gieskes Strijbis, De Hoorn, Stichting Questionmark, Triodos Foundation, Spronck Foundation, Milieudefensie, Mighty Earth en Vegetariërsbond.

Partners voor het thema Groen

Superlijst Groen 2025 is tot stand gekomen in samenwerking met Milieudefensie en Mighty Earth. Naast hun financiële bijdrage leverden zij kennis en expertise bij het ontwikkelen van de vergelijkingscriteria en de opzet van het onderzoek.

Ambassadeurs

Ambassadeurs steunen het project Superlijst. Zij leveren een financiële bijdrage, helpen mee met de verspreiding van het rapport en de boodschap van het project.

¹ versie 1.1 - juli 2025 - copyright: Stichting Questionmark

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen onder voorwaarde van bronvermelding: Questionmark (2025), Superlijst Groen 2025 Vergelijkingscriteria, Questionmark: Amsterdam.

<https://www.thequestionmark.org/download/superlist-environment-the-netherlands-research-met-hod-nl-environment-2025-v1.1.nl.pdf>

Geconsulteerde experts

Bij de totstandkoming van deze Vergelijkingscriteria zijn, naast de partnerorganisaties, in 2021, 2023 en 2025 experts geconsulteerd van onder meer:

- Individuele supermarkten
- Madre Brava
- Milieu Centraal
- Ministerie van Landbouw Natuur en Voedsel
- Transitiecoalitie Voedsel
- Voedingscentrum
- Wageningen Economic Research
- Wereld Natuur Fonds

Raad van Wetenschappers

De vaste Raad van Wetenschappers heeft in verschillende stadia meegewerkt aan de totstandkoming van deze Vergelijkingscriteria. De Raad bestaat uit:

- dr. ir. Ellen van Kleef - Consumentengedrag - Wageningen University
- dr. Annet Roodenburg - Gezonde Voeding - HAS Hogeschool
- prof. dr. ir. Jaap Seidell - Voeding en Gezondheid - Vrije Universiteit Amsterdam
- dr. Christian Schader - Hoofd Duurzaamheidsonderzoek - FiBL (Research Institute of Organic Agriculture)
- dr. Malin Jonell - Duurzame voedselproductie en -consumptie - Stockholm University

Dit document

Dit document beschrijft de vergelijkingscriteria voor Superlijst Groen van onderzoeksproject Superlijst. De criteria zijn opgezet om supermarkten te helpen hun bijdrage aan een duurzamer (op het gebied van milieu en natuur) voedselsysteem te monitoren en zichzelf op dat gebied te vergelijken met de markt.

Vergelijkingscriteria zijn telkens beschreven op drie niveaus:

- De **kwesties**: de problemen in het voedselsysteem die vragen om oplossingen waaraan supermarkten een wezenlijke bijdrage kunnen leveren.
- De **maatregelen** die een supermarkt kan nemen om de kwestie te adresseren.
- De **indicatoren** die de mate waarin supermarkten de gewenste maatregelen nemen, meetbaar maken. Elke indicator kent een weging waarin het relatieve belang van de indicator voor het thema als geheel tot uitdrukking komt.

De algemene werkwijze voor het onderzoeken en vergelijken van supermarkten staat beschreven in het document 'Superlist Research Framework' (Questionmark, 2023b), te vinden op www.superlijst.org. In dat document wordt onder meer weergegeven hoe de data wordt verzameld en hoe de resultaten worden weergegeven. Ook geeft dat document aan hoe verschillende belanghebbenden uit de maatschappij zijn betrokken bij het opstellen van deze vergelijkingscriteria.

Supermarkten

De onderzoeken voor Superlijst omvatten de volgende supermarktketens: Albert Heijn, Jumbo, Lidl, Aldi, Plus en Dirk. Deze selectie is gekozen omdat zij ruim 80% van de markt vertegenwoordigt (Nielsen, 2024).

Laatste peildatum

De onderzoeksperiode voor Superlijst Groen 2025 loopt van **12 mei** tot de laatste peildatum op **7 juli 2025**. De folders van week 20 tot en met week 27 worden onderzocht. Supermarkten die wijzigingen in hun assortiment of beleid doorvoeren, kunnen deze wijzigingen tot de laatste peildatum aan Questionmark doorgeven. Zo kunnen supermarkten zich ervan vergewissen dat de laatste stand van zaken in het onderzoek is meegenomen. Informatie doorgeven kan via: transparantie@thequestionmark.org

Kwesties en maatregelen

Hieronder volgt een overzicht van de kwesties waarop de vergelijking Superlijst Groen zich richt. De kwesties zijn geselecteerd aan de hand van de 'Formulating comparative criteria', opgenomen in het Research Framework van Superlijst (Questionmark, 2023b). Daarin is vastgelegd hoe voor elk thema onderwerpen geselecteerd worden, in overleg met supermarkten, maatschappelijke partners en de Raad van Wetenschappers. Een centrale voorwaarde daarbij is dat de vergelijkingscriteria de belangrijkste problemen adresseren die om oplossingen vragen en waaraan supermarkten een wezenlijke bijdrage kunnen leveren. Voor de andere voorwaarden verwijzen we naar het Research Framework.

Verschil methode 2023 vs 2025

Deze methodiek is waar mogelijk gelijk gebleven aan de methodiek van Superlijst Groen 2023 (Questionmark, 2023a). Er zijn verschillende zaken geactualiseerd aan voortschrijdend (wetenschappelijk) inzicht, en uitbreidingen in de onderzochte onderwerpen. Voor het overzicht in wijzigingen, zie het changelog in [bijlage 5](#).

Omzet, stuks of massa?

Verschillende indicatoren vragen om een rapportage van het verkoopvolume, uitgesplitst op een bepaald aspect. Gebruikelijke eenheden om verkoopvolume te meten zijn omzet, stuks of massa (kilogrammen product).

Voor de onderlinge vergelijkbaarheid is het belangrijk dat alle supermarkten uiteindelijk in dezelfde eenheid rapporteren. Elke eenheid heeft voor- en nadelen maar massa blijkt over het algemeen het beste beeld te geven (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu RIVM, 2022). Questionmark streeft ernaar om massa overal als standaard voor rapportage van verkoopvolume te hanteren.

Bij de start van Superlijst, in 2018, werd er nog nauwelijks structureel gerapporteerd. Eerdere versies van deze methode lieten supermarkten daarom vrij om te kiezen voor een eenheid. Deze versie geeft de voorkeur aan massa als eenheid, maar voor een aantal indicatoren kunnen supermarkten nog terugvallen op andere eenheden, bij wijze van overgang.

Relatie met gezondheid

Een duurzamer voedingspatroon is vaak van zichzelf ook een gezonder voedingspatroon, maar niet altijd. Hoewel dit onderzoek zich richt op de invloed van het voedselsysteem op het milieu en de natuur, is er rekening mee gehouden dat de voorgestelde maatregelen nergens in tegenspraak zijn met maatschappelijke eisen en wensen op het gebied van gezondheid, mensenrechten en dierenwelzijn.

Niet opgenomen: Voedselverspilling

In het voedselsysteem bestaan meer problemen dan in deze methode aan bod kunnen komen, ook op het gebied van milieu en natuur. Eén daarvan, voedselverspilling, wordt hier met name genoemd, omdat het een onderwerp is dat een grote rol speelt in beleid voor een duurzaam voedselsysteem. Ook hebben veel supermarkten relevant en soms meetbaar beleid geformuleerd om voedselverspilling tegen te gaan.

Toch is voedselverspilling niet als een apart thema opgenomen in dit onderzoek. Reden daarvoor is dat supermarkten, vergeleken bij de rest van de voedselketen, juist relatief weinig voedsel verspillen. Slechts 1,6% van al het voedsel in de supermarkt komt niet bij consumenten terecht (WUR, 2022). De maatregelen die supermarkten nemen, lijken dus effectief. Omdat het tegengaan van verspilling ook in het commerciële belang van de supermarkt is, is het niet te verwachten dat de prestaties van supermarkten op dit onderwerp de komende jaren zullen verslechteren.

Mogelijk hebben supermarkten ook invloed op *voedselverliezen* die eerder in de keten plaatsvinden. Dit kan bijvoorbeeld een positieve invloed zijn als supermarkten en leveranciers samen kijken naar bepaalde toepassingen zoals snijverliezen, of een negatieve invloed als supermarkten inkoopafspraken annuleren op het moment dat dat voor die producten moeilijk andere kopers te vinden zijn. Questionmark zoekt nog naar een mogelijkheid om dat laatste probleem goed in kaart te brengen, wellicht voor een volgende editie van Superlijst.

Opbouw methode

Bij elke kwestie is een aantal maatregelen genoemd die supermarkten kunnen nemen. Later in het document worden indicatoren geformuleerd waarmee deze maatregelen bij supermarkten te meten zijn. Deze indicatoren zijn afzonderlijk gezien niet uitputtend. Ons uitgangspunt is dat de indicatoren samengenomen een goede indicatie geven van de inzet van een supermarkt met betrekking tot een kwestie. Alle maatregelen en indicatoren die bij een kwestie horen, zijn genummerd² zodat bij elkaar horende onderdelen van deze methode goed te herkennen zijn. Een overzicht van alle maatregelen en indicatoren staat in [het volgende hoofdstuk](#).

Klimaatplan (EN-CP)

Industrieën en bedrijven, waaronder supermarkten, dragen in grotere mate bij aan de uitstoot van broeikasgassen. De uitstoot van broeikasgassen draagt bij aan de opwarming van de aarde. Deze emissies vinden plaats in scope 1, 2 en 3. Scope 1 omvat de directe emissies van een bedrijf (bijv., koelvloeistoffen) en scope 2 de indirecte emissies door het opwekken van ingekochte energie (e.g., elektriciteitsverbruik, opwekking van elektriciteit die niet tot de supermarkt zelf behoort). Scope 3 omvat de indirecte uitstoot van CO₂ die in de waardeketen van het bedrijf voorkomt, zowel van stroomopwaartse ('upstream', e.g., transport van grondstoffen) als stroomafwaartse ('downstream', e.g., voedselverspilling) bronnen.

² De letters 'EN-' staan voor *environment*. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen onderdelen van de vergelijkingscriteria voor de andere thema's van Superlijst: 'HE' (health), 'HR' (human rights) en 'AW' (animal welfare).

Bestaande afspraken en doelstellingen

Klimaatakkoord van Parijs: de gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging moet onder de 2°C blijven, met het streven om de opwarming verder te beperken tot 1,5°C (Rijksoverheid z.d.).

Klimaatdoel netto-nul (doel voor 2050): in 2050 is de uitstoot van broeikasgassen niet hoger dan wat er wordt vastgelegd. De netto-uitstoot is nul (Rijksoverheid, 2025b).

Maatregelen

De supermarkt heeft een klimaatplan met daarin doelstellingen op het reduceren van emissies in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. (EN-CP-GPC)

Eiwittransitie (EN-PT)

De productie van dierlijke eiwitten legt een groot beslag op milieugebruiksruimte. Voor de productie van veevoer is landbouwgrond nodig, wat ten koste gaat van landbouwgrond voor menselijke voeding of ten koste van kwetsbare natuur en (tropische oer-)bossen. Waar tot voor kort dierlijke eiwitten zo'n 60% van de eiwitten in het gemiddelde Nederlandse voedingspatroon vormden, blijkt uit de nieuwste Voedselconsumptiepeiling dat dit aandeel in de afgelopen jaren gedaald is naar 57% (RIVM, 2023b).

Bestaande afspraken en doelstellingen

Nationaal Klimaatakkoord (doel voor 2050): streven naar een gezonde balans in de verhouding van dierlijke en plantaardige eiwitten in ons voedingspatroon, conform de adviezen van het Voedingscentrum (Klimaatberaad, 2019).

Raad van de leefomgeving en infrastructuur: In 2030 zou 60% van de eiwitten die we eten, afkomstig moeten zijn van plantaardige bronnen en 40% van dierlijke bronnen. Op korte termijn streven naar een verhouding 50/50 (RLI, 2018).

Transitieagenda Circulaire Economie: De verhouding tussen dierlijk en plantaardig eiwit in ons voedingspatroon is in 2050 40% dierlijk, 60% plantaardig (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2018).

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: streven naar een voedingspatroon waarin de verhouding tussen dierlijke en plantaardige eiwitten 50/50 is in 2030 (MinLVVN, 2022).

Maatregelen

De supermarkt stelt doelen voor het verminderen van de verkoop van dierlijke eiwitten. De supermarkt maakt het makkelijk voor klanten om te kiezen voor producten met minder of zonder dierlijke eiwitten

De supermarkt verleidt klanten tot voedselroutines waarin dierlijke eiwitten een kleine rol spelen.

Duurzame landbouw (EN-SA)

Gangbare (industriële) landbouwmethoden hebben negatieve gevolgen voor waardevolle natuur, klimaat en leefmilieu wereldwijd. Overmatig gebruik van kunstmest en pesticiden zorgt voor verstoring van natuurlijke kringlopen en verlies van

biodiversiteit. Ook in Nederland leidt dit tot verstoring van natuurlijke kringlopen, tot verschraling van het landschap en tot het uitsterven van dier- en plantensoorten. Teelt in verwarmde glastuinbouw en het transport van voedsel per vliegtuig dragen in grotere mate bij aan de uitstoot van broeikasgassen. Boskap voor nieuwe landbouwgrond in waardevolle natuurgebieden draagt bij aan klimaatverandering en verlies van biodiversiteit.

Bestaande afspraken en doelstellingen

Klimaatakkoord: Supermarkten stimuleren klimaatvriendelijke producten in de winkel, door deze als 'gemakkelijkste én normaalste keuze' voor consumenten te positioneren (Klimaatberaad, 2019).

Realisatie visie Kringlooplandbouw: In 2030 worden alle landbouwbodems duurzaam beheerd (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2019).

From Farm to Fork: In 2030 is het gebruik van pesticiden met 50% afgenomen en het gebruik van kunstmest met ten minste 20% afgenomen (EU, 2020).

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Nederland zal steun uitspreken voor een 50% reductie van het gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen op Europees niveau (MinLNV, 2022a).

Toekomstvisie gewasbescherming 2030: Wanneer gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt is dit nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen (Rijksoverheid, 2020).

Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering: In 2025 heeft ten minste 40% van het areaal van de stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau (onder de kritische depositiewaarde). In 2030 ten minste de helft en in 2035 ten minste 74% van de habitats (MinLNV, 2022b).

Europese bossenwet: De Europese wet voorkomt dat bedrijven grondstoffen op de Europese markt brengen of exporteren vanuit Europa die verband houden met ontbossing en bosdegradatie (EC, 2022).

Maatregelen

De supermarkt geeft openheid over de belangrijkste duurzaamheidsaspecten van productieketens.

De supermarkt kiest voor producten uit duurzame landbouw.

De supermarkt neemt maatregelen om ontbossing en landconversie tegen te gaan.

Duurzame verpakking (EN-SP)

Verpakkingen van voedsel dragen bij aan vervuiling en klimaatverandering. De afgelopen vijftig jaar is het gebruik van plastic wereldwijd vertwintigvoudigd. Dat heeft grote gevolgen voor de leefomgeving en het klimaat.

Bestaande afspraken en doelstellingen

Plastic Pact (doelen voor 2025): Supermarkten brengen alleen nog eenmalige verpakkingen op de markt die waar mogelijk herbruikbaar, maar in ieder geval 100% recyclebaar zijn. Gemiddeld bevatten deze verpakkingen minimaal 35% gerecycled plastic. Er vindt 70% hoogwaardige recycling plaats. Plastic toepassende bedrijven, waaronder supermarkten, brengen 20% minder plastic op de markt dan in 2017 (MinlenW, 2019).

Brancheplan Duurzaam Verpakken: in 2022 brengen supermarkten 10% minder verpakkingsmateriaal op de markt dan in 2017. In 2025 is dat 20% minder dan in 2017 (CBL, 2019).

Maatregelen

De supermarkt stelt zichzelf doelen voor duurzame verpakking en rapporteert de voortgang.

Duurzame vis (EN-SF)

Bestaande afspraken en doelstellingen

De Nederlandse supermarkten hebben vanaf 2016 als beleid om alleen nog wild gevangen vis te verkopen die voldoet aan de eisen van MSC (MSC, 2015).

Vanaf 2011 is het beleid om alleen nog gekweekte vis te verkopen die voldoet aan de eisen van ASC (ASC, 2016).

Maatregelen

De supermarkten koopt geen vis in met een hoog risico op duurzaamheidsproblemen.

Overzicht maatregelen en indicatoren

Klimaatplan (EN-CP)

Gewenste maatregelen	Indicatoren	Weging
De supermarkt heeft een klimaatplan in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs.	EN-CP-GCP In hoeverre heeft de supermarkt een klimaatplan in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs?	1,5

Eiwittransitie (EN-PT)

Gewenste maatregelen	Indicatoren	Weging
De supermarkt stelt doelen voor het verminderen van de verkoop van dierlijke eiwitten.	EN-PT-GPP In hoeverre heeft de supermarkt een doelstelling voor het verlagen van het aandeel dierlijke eiwitten in het verkochte volume?	1
De supermarkt maakt het makkelijk voor klanten om te kiezen voor producten met minder of zonder dierlijke eiwitten.	EN-PT-PBR In hoeverre bevatten kant-en-klare maaltijden dierlijke eiwitten?	0,5
De supermarkt verleidt klanten tot voedselroutines waarin dierlijke eiwitten een kleine rol spelen.	EN-PT-PRP Welk aandeel van de eiwitrijke aanbiedingen bestaat uit plantaardige eiwitbronnen?	1
	EN-PT-PSR Zijn de portiegroottes van kant-en-klare vleesproducten gericht op vermindering van vleesconsumptie?	0
	EN-PT-ISM Welke initiatieven neemt de supermarkt op de winkelvloer om voedselroutines te veranderen richting een meer plantaardig voedingspatroon?	0,5

Duurzame landbouw (EN-SA)

Gewenste maatregelen	Indicatoren		Weging
De supermarkt geeft openheid over de belangrijkste duurzaamheidsaspecten van productieketens en stelt zich ten doel om die te verbeteren.	EN-SA-GPO	In hoeverre rapporteert de supermarkt over herkomst, transport- en teeltmethode van verkochte producten?	0,5
	EN-SA-GOR	In hoeverre heeft de supermarkt een doelstelling voor het verhogen van het inkoopvolume uit biologische landbouw?	0,5
De supermarkt kiest voor producten uit duurzame landbouw.	EN-SA-CIA	In hoeverre is het assortiment gedekt door relevante eisen op het gebied van duurzame landbouw?	0,5
De supermarkt neemt maatregelen om ontbossing en landconversie tegen te gaan.	EN-SA-DFS	In hoeverre neemt de supermarkt maatregelen om ontbossing en landconversie door gebruik van soja in het veevoer voor dierlijke producten tegen te gaan?	0,5
	EN-SA-DFP	In hoeverre neemt de supermarkt maatregelen om ontbossing en landconversie door gebruik van palmolie in producten in het assortiment tegen te gaan?	0,5

Duurzame verpakking (EN-SP)

Gewenste maatregelen	Indicatoren		Weging
De supermarkt stelt zichzelf doelen voor duurzame verpakking en rapporteert de voortgang.	EN-SP-GPA	Hoe vordert de supermarkt op de doelstellingen voor duurzaam verpakken?	1

Duurzame vis (EN-SF)

Gewenste maatregelen	Indicatoren		Weging
De supermarkten koopt geen vis in met een hoog risico op duurzaamheidsproblemen.	EN-SF-ROC	Welk aandeel van de vis in de verkopen is gecertificeerd volgens MSC, ASC, GGN of EU biologisch, of 'groen' volgens de viswijzer?	1

Indicatoren

Klimaatplan (EN-CP)

Reductie van broeikasgasemissies

Indicator EN-CP-GCP

beleid

In hoeverre heeft de supermarkt een klimaatplan in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs?

Toelichting

De klimaatdoelstelling van een netto-nul uitstoot in 2050 is de bijdrage van de EU aan het Klimaatakkoord van Parijs. In het Akkoord van Parijs wordt onder meer het doel gesteld om de gemiddelde mondiale temperatuurstijging ruim onder de 2°C te houden en wordt als doel gesteld om de verdere opwarming te beperken tot 1,5°C.

Om de klimaatdoelstelling van het Parijs-akkoord na te streven en om in 2050 klimaatneutraal te zijn, hebben de EU-lidstaten met elkaar afgesproken dat de EU in 2030 ten minste 55% minder moet uitstoten ten opzichte van 1990 (Rijksoverheid, 2025a). Ook wordt hierin het belang benadrukt dat industrieën en bedrijven hun uitstoot van broeikasgassen (BKG) terugdringen.

Vanuit de CSRD-richtlijn zijn de meeste supermarkten verplicht om te rapporteren over hun broeikasgasemissies, en hun doelen en beleid om deze emissies te reduceren.

Meting en weging

Er wordt onderzocht in hoeverre de supermarkt een klimaatplan de verantwoordelijkheid neemt om een netto-nul doelstelling na te streven, het detailniveau van de rapportage over de emissiebronnen, of er ambitieuze tussentijdse doelstellingen zijn geformuleerd en de routekaart om die doelstellingen te bereiken.

De beoordeling is gebaseerd op categorisatie van vier niveaus:

1. *Bewustwording*

Supermarkt is zich bewust van de eigen rol in het behalen van het klimaatdoel netto-nul en neemt initiatief om aan die verantwoordelijkheid tegemoet te komen.

2. *Jaarlijkse rapportage over emissiebronnen & hoeveelheden.*

De supermarkt levert gegevens over de jaarlijkse totale hoeveelheid uitstoot in scope 1, 2 en 3 en hun respectievelijke bronnen over een periode die niet langer dan 12 maanden voor het begin van de dataverzameling van dit onderzoek is afgelopen. Het is cruciaal om een gedetailleerde beschrijving van de gebruikte meetstandaard te geven (of hiernaar te verwijzen). Omdat veruit het grootste deel

van de uitstoot plaatsvindt binnen scope 3, is rapportage over deze scope van cruciaal belang³.

Bij voorkeur:

- geeft de supermarkt een uitsplitsing naar FLAG en niet-FLAG, waarbij FLAG (bos, land en landbouw) verder is uitgesplitst naar voedselcategorie, en niet-FLAG naar emissiebron;
- geeft de supermarkt een uitsplitsing voor de verschillende broeikasgassen, ten minste apart voor methaan;
- zijn de gerapporteerde cijfers gevalideerd door een externe partij.

Scope 1, 2 en 3 en 'FLAG'

Scope 1 omvat de directe emissies van een bedrijf (bijv. koelvloeistoffen) en scope 2 de indirecte emissies door het opwekken van ingekochte energie (bijv. elektriciteitsverbruik, opwekking van elektriciteit die niet tot de supermarkt zelf behoort). Scope 3 omvat de indirecte CO₂ emissies die voorkomen in de waardeketen van het bedrijf, zowel stroomopwaarts (bijv. transport van grondstoffen) als stroomafwaarts (bijv. voedselverspilling). Binnen scope 3-emissies kan een onderscheid worden gemaakt tussen emissies uit bosbouw, landgebruik en landbouw (ook wel 'FLAG' voor *forestry, land use and agriculture*) en industrie-gerelateerde emissies (ook wel 'non-FLAG').

3. Doelstelling

De supermarkt heeft doelen om emissies te reduceren. Elke langetermijndoelstelling (met een deadline na 2034) moet vergezeld gaan van een tussendoelstelling voor 2034. Dit tussendoel moet dezelfde volledige inzet van het bedrijf krijgen als het einddoel.

Bij voorkeur:

- is het einddoel netto-nul uiterlijk in 2050 en is de supermarkt transparant over de beoogde restemissies.
- heeft de supermarkt een tussendoelstelling uiterlijk in 2030.
- geeft de supermarkt openheid over de totale BKG-emissies in het basisjaar, uiterlijk 2022.
- is het tussendoel in lijn met de “1.5° no or limited overshoot pathways” zoals berekend door Working Group 3 in het Sixth Assessment Report van IPCC (CarbonBrief, 2023). Dit houdt in ten minste een 43% reductie van BKG-emissies ten opzichte van 2019 voor 100% van alle scopes.
 - Indien een supermarkt een ander basisjaar dan 2019 heeft, is het aan de supermarkt om aan te tonen dat hun tussentijdse doel wel in lijn is met de “1.5° no or limited overshoot pathways”.
- is de supermarkt al gestart met het reduceren van emissies, in lijn met de “1.5° no or limited overshoot pathways”.
- heeft de supermarkt een specifiek doel gesteld om methaanemissies te reduceren.

³ rapportage over scope 3 moet in ieder geval rapportage over scope 3.1 (aangekochte goederen en diensten) emissies bevatten.

4. Climate roadmap

Naast het stellen van doelen en het meten van de huidige uitstoot, zouden supermarkten een 'roadmap' moeten specificeren, waarmee zij deze doelen op korte en lange termijn willen bereiken.

Bij voorkeur:

- past de supermarkt voor het behalen van tussentijdse doelen geen *offsetting* toe;
- erkennen supermarkten ook hun verantwoordelijkheid richting hun leveranciers. Bij het reduceren van emissies, met name in scope 3, hoort een aanpassing in de productsoorten die leveranciers produceren en de methodes die zij daarvoor gebruiken. Een transitie kan als *eerlijk* worden beschouwd, als de supermarkt de financiële uitdagingen die dit voor leveranciers met zich meebrengt erkent en zich publiekelijk committeert aan het delen van de bijbehorende kosten.

Meting en weging

Onderstaande tabel geeft de puntentelling voor elk niveau. Voor elk niveau kunnen punten alleen worden verkregen als de minimumeisen van de eerdere niveaus behaald zijn (maar niet per se alle volledige eisen).

		Punten
1. Bewustwording		
De supermarkt erkent de eigen verantwoordelijkheid in de bijdrage aan het klimaatdoel netto-nul.		1
2. Rapportage over emissiebronnen & hoeveelheden		
MINIMUM eisen niveau 2	Openheid over scope 1 en 2 BKG-emissies.	2
	Openheid over scope 3 BKG-emissies, afzonderlijk van de scope 1 en 2 BKG-emissies.	4
VOLLEDIGE eisen niveau 2	Uitsplitsing van scope 3 emissies in FLAG en non-FLAG emissies.	5
	Uitsplitsing van non-FLAG emissies naar emissiebron.	2
	Uitsplitsing van FLAG emissies naar voedselcategorie.	2
	Uitsplitsing van de emissies van de verschillende broeikasgassen, ten minste afzonderlijke rapportage voor methaan.	2
	Externe validatie van alle gepubliceerde scope 1, 2 en 3 emissiecijfers.	5
3. Doelstelling		
MINIMUM eisen niveau 3	Concreet reductiedoel over alle scopes.	2
	Tussentijds doel ten minste voor scope 3, voor 2034 of eerder.	3

VOLLEDIGE eisen niveau 3	Einddoel netto-nul in 2050.	2
	Openheid over de restemissies voor het einddoel netto-nul voor (uiterlijk) 2050.	2
	Concreet tussentijds doel ten minste voor scope 3, voor 2030 of eerder.	4
	Geen offsetting voor het bereiken van tussentijdse doelen.	3
	Openheid over de totale BKG-uitstoot voor het basisjaar, bij voorkeur 2019, uiterlijk 2022.	2
	Tussentijdse doel van 2030 in lijn met de "1.5° no or limited overshoot pathways".	4
	Specifiek doel voor reductie van methaanemissie.	2
	Kwantificeerbare reductie van totale BKG-uitstoot sinds basisjaar 2019.	10
	10% of meer reductie van totale BKG-uitstoot sinds basisjaar 2019 (de helft van wat nodig is voor de "1.5° no or limited overshoot pathways").	15
	20% of meer reductie van totale BKG-uitstoot sinds basisjaar 2019 (in lijn met de "1.5° no or limited overshoot pathways").	30
4. Klimaat Roadmap		
Korte termijn roadmap Het reductiepotentieel voor specifieke reductiemaatregelen over alle scopes is gekwantificeerd, als onderdeel van een roadmap om het tussendoel 2030 te bereiken. Berekening: 15 punten x % van het totale emissie reductiepotentieel van de gespecificeerde maatregelen als deel van het reductiedoel in 2030. Voorbeeld van een korte termijn roadmap: <i>"We willen ons 55% emissiereductie doel in 2030 bereiken door een combinatie van maatregelen. Via een eiwittransitie zullen we onze totale emissies reduceren met 23%. Mestbeheer zal onze emissies met 8% verder reduceren. ... (etc)"</i> Scoreberekening voor dit voorbeeld: 15 punten x 23/55 voor eiwittransitie reductie van totale emissies + 15 punten x 8/55 voor mestbeheer reductie van totale emissies + ... (etc).		15 * %
Lange termijn roadmap Het reductiepotentieel voor specifieke reductiemaatregelen over alle scopes is gekwantificeerd, als onderdeel van een roadmap om het einddoel te bereiken. Berekening: 8 punten x % van het totale emissie reductiepotentieel van de gespecificeerde maatregelen als deel van het reductiedoel in 2030.		8 * %
Financiële ondersteuning van leveranciers voor transitie.		5

Tabel 1. Puntentelling van EN-CP-GPP met voorbeelden per niveau.

Kengetal voor deze indicator is de som van de punten die een supermarkt krijgt volgens [tabel 1](#). De maximale score op deze indicator is 130 punten.

Indien rapportage of doel zich beperkt tot huismerkproducten, dan is het belangrijk aan te geven welk deel van de verkopen het betreft. De score wordt vermenigvuldigd met dit aandeel. Zie ook bijlage 4 over de huismerkfactor.

Weging in de ranglijst

Dit kengetal wordt volledig geschaald naar een score van 0-100. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 1,5.

Eiwittransitie (EN-PT)

Doel verhogen aandeel plantaardig

Indicator EN-PT-GPP

beleid

In hoeverre heeft de supermarkt een doel voor het verhogen van het aandeel plantaardige voeding in het totale verkochte voedselvolumen?

Toelichting

De verhouding tussen dierlijk eiwit en plantaardig eiwit in ons voedingspatroon is momenteel ongeveer 60:40. De verschuiving van deze verhouding naar een meer plantaardig voedingspatroon is essentieel voor het verkleinen van de voetafdruk van het voedselsysteem. De ideale verhouding binnen de grenzen van planetaire en menselijke gezondheid - zoals voorgesteld door EAT Lancet - is 26% dierlijk en 73% plantaardig, wanneer alle voedselgroepen worden opgenomen (EAT, 2019). Ook is deze verschuiving van deze verhouding naar meer plantaardig een belangrijk onderdeel van het Nationale Klimaatakkoord (Klimaatberaad, 2019).

Het Voedingscentrum geeft als richtlijn voor consumenten een verhouding van 50:50 (Voedingscentrum, 2019).

Deze indicator laat zien of de supermarkt rapporteert over het aandeel plantaardige producten in de totale verkoop, of de supermarkt een doel heeft om dat aandeel te vergroten. Met zo'n doel laat de supermarkt zien dat het belang van een meer plantaardig voedingspatroon op alle niveaus in het bedrijf wordt onderschreven.

Meting en weging

De indicator meet of de supermarkt een doel heeft voor het aandeel plantaardige eiwitten in het totale volume van verkochte voedselproducten, zoals geformuleerd volgens de Eiweet methodiek. Daarnaast wordt gekeken of er een doel is om het aandeel plantaardig in de totale verkoop te vergroten. Deze indicator onderscheidt drie niveaus: *bewustwording, rapportage, doel en op schema*.

1. Bewustwording

Supermarkt is zich bewust van de eigen rol in de eiwittransitie en neemt initiatief om aan die verantwoordelijkheid tegemoet te komen.

2. Rapportage

Supermarkt geeft openheid over de verhouding dierlijke / plantaardige eiwitten in het verkochte volume zoals geformuleerd in de Eiweet methodiek. Om te zorgen dat die rapportage een goed beeld geeft van de eiwittransitie, is het cruciaal dat de cijfers van supermarkten onderling vergelijkbaar zijn. In 2023 heeft een grote meerderheid van Nederlandse supermarkten gekozen voor Eiweet als meetmethode. Alsnog afwijken van die methode kan alleen als Nederlandse supermarkten daartoe in meerderheid besluiten⁴.

De rapportage moet een periode betreffen, die niet langer dan 12 maanden geleden is afgesloten.

3. Doel

Om als volwaardig doel mee te tellen, moet in elk geval een streefgetal zijn af te leiden voor de verhouding tussen plantaardige en dierlijke eiwitten in het verkochte volume voor uiterlijk 2030, berekend volgens de Eiweet methodiek.

Een voorwaarde is ook regelmatige rapportage, zoals onder niveau 2 benoemd.

Rapportage is ten minste jaarlijks en gaat over een periode die niet langer dan 12 maanden geleden is afgesloten.

Volgens het Planetary Health Diet zou de ideale verdeling van voeding in 2050 74/26 plantaardige / dierlijke voeding zijn, wanneer alle voedselgroepen worden meegenomen (EAT, 2019). Elke supermarkt zou voor zichzelf een SMART doel moeten stellen dat in lijn is met deze ideale verdeling.

4. Op schema

Het aandeel plantaardig voedsel ligt op schema om het doel te halen. Om dit te kunnen berekenen, is een referentiejaar nodig met een (gevalideerde) nulmeting. Die nulmeting moet op dezelfde manier berekend zijn als de laatste rapportage. Als de supermarkt in de tussenliggende tijd is overgestapt naar een meer verfijnde meetmethode, kan het nodig zijn om de nulmeting opnieuw te berekenen aan de hand van die nieuwe meetmethode. Uit de rapportage van de supermarkt moet duidelijk worden of de nulmeting op dezelfde manier is berekend als de laatste meting.

Zodra de nulmeting bekend is, is ook te berekenen⁵ wat in elk jaar het aandeel plantaardig zou moeten zijn, om in lijn te blijven met de doelstelling voor 2030. In niveau 4 telt de afstand van het werkelijke (gerapporteerde) aandeel plantaardig tot het ideale aandeel. Is het gerapporteerde aandeel minstens even hoog als het ideaal, dan ligt de supermarkt op schema.

Niveau	Punten	Voorbeelden
1. Bewustwording		

⁴ In andere landen waar deze indicator wordt gebruikt, bestaat nog niet altijd overeenstemming over de meetmethode, en is afwijken van Eiweet dus wel een optie.

⁵ De formule daarvoor is $((A - B) / (C - D)) \times (E - D)$, waarin A = streefaandeel, B = nulmeting, C = doeljaar, D = referentiejaar en E = jaar van rapportage.

Supermarkt erkent de eigen rol in eiwittransitie en geeft voorbeelden van beleid om de eiwittransitie te ondersteunen.	5	Niet voldoende	"Het voedingspatroon van de Nederlander moet, om de eiwittransitie mogelijk te maken, veranderen." (geen voorbeeld van eigen rol).
		Voldoende	"Wij ondersteunen de eiwittransitie en stimuleren de verkoop van plantaardig door plantaardige alternatieven nooit duurder aan te bieden dan de dierlijke variant".
2. Rapportage			
Als in niveau 1, aangevuld met een rapportage van verkoopcijfers zoals geformuleerd in Eiweet. Betreft een periode die maximaal 12 maanden geleden is afgesloten.	10	Niet voldoende	"X procent van onze verkoop bestond uit plantaardige eiwitten." (geen uitleg van het begrip 'plantaardige eiwitten', niet duidelijk over welke periode gemeten, geen cijfer van verkoop van dierlijke eiwitten).
		Voldoende	"X procent van onze verkoop in 2024 bestond uit plantaardige eiwitten, berekend volgens de Eiweet methodiek." "X procent van onze verkoop in 2024 bestond uit dierlijke eiwitten, zoals omschreven in de Eiweet methodiek."
3. Doelstelling			
Als in niveau 2, aangevuld met een doel voor het verhogen van het aandeel plantaardig voor 2030.	45	Niet voldoende	"X procent van onze verkoop was in 2019 plantaardig, berekend volgens de Eiweet methodiek." (rapportage te oud, doelstelling ontbreekt, dierlijk ontbreekt).
		Voldoende	"In 2023 was de eiwitverhouding over onze verkoop 60% dierlijk en 40% plantaardig, berekend volgens de Eiweet methodiek. Wij committeren ons aan een eiwitverhouding van 60% plantaardig en 40% dierlijk in 2030, met als tussenstap 50% plantaardig eind 2025."
4. Op schema			
Het gerapporteerde aandeel ligt op schema om het doel in 2030 te halen. Aandeel op schema = 100%. Gelijk aan nulmeting = 0%. Andere prestaties krijgen een score naar rato.	% x 40	Niet Voldoende	"Doel 2030: 60% plantaardig Referentiejaar: 2023 Aandeel 2024: 46,4% plantaardig" (nulmeting in referentiejaar ontbreekt)
		Voldoende	"Doel 2030: 60% plantaardig Nulmeting 2023: 43,6% plantaardig Aandeel 2024: 46,4% plantaardig"

Tabel 2. Puntentelling van EN-PT-GPP met voorbeelden per niveau. Bij niveau 2, 3 en 4 wordt het aantal punten vermenigvuldigd met het verkoopaandeel waarop de rapportage betrekking heeft.

Indien rapportage of doelstellingen niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. Op rapportage, doelen en prestaties die alleen een deel van het assortiment betreffen, is de huismerkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)).

Kengetal voor deze indicator is de som van de punten die een supermarkt krijgt volgens [tabel 2](#), dat is maximaal 100 punten.

Weging in de ranglijst

Dit kengetal wordt niet geschaald maar vormt zelf de score op deze indicator. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 1.

Plantaardig de makkelijke keus

Ook in een duurzaam voedingspatroon is ruimte voor vlees of kaas. Het is niet nodig dat iedereen vegetarisch of veganistisch gaat eten. Wel is het belangrijk om het aandeel dierlijke eiwitten terug te brengen, ten gunste van plantaardige voeding. De supermarkt kan daaraan bijdragen door de keuze voor plantaardige producten makkelijker te maken.

Indicator EN-PT-PBR

assortiment

In hoeverre bevatten kant-en-klare maaltijden dierlijke eiwitten?

Toelichting

In sommige productgroepen zijn dierlijke eiwitten zoals vlees wel gangbaar maar niet cruciaal; denk aan pizza's of pastasauzen die heel goed zonder vlees kunnen. Het vermijden van vlees in die productgroepen vraagt niet om een rigoureuze verandering van voedselkeuzes en maakt (meer) plantaardig eten dus een makkelijke keus.

Deze indicator geeft een beeld van de eiwitbronnen in kant-en-klare maaltijden (in koeling, vriezer en houdbaar), waarbij een onderscheid wordt gemaakt in eiwitbronnen volgens hun bijdrage aan de eiwittransitie, zoals uitgelegd in [bijlage 2](#).

Meting en weging

In iedere supermarkt worden kant-en-klare producten onderzocht waarin het terugdringen van dierlijke eiwitten geen rigoureuze verandering van voedselkeuzes vereist. De volgende productgroepen⁶ worden onderzocht:

- Hollandse maaltijden
- Oosterse maaltijden
- Pasta maaltijden
- Pizza's
- Quiches
- Kant-en-klare soepen
- Maaltijdsalades

[Tabel 3](#) geeft aan hoe de aanwezigheid van verschillende eiwitbronnen in de deze producten scoren. De indeling in milieu-impact wordt toegelicht in [bijlage 2](#).

Eiwitbron	Bevat	Voorbeelden maaltijden	Punten
-----------	-------	------------------------	--------

⁶ Enkel producten die als maaltijd worden gezien worden meegenomen. Dus maaltijdsalades en pasta maaltijden van ten minste 350 gram. Ook worden mini-quiches en mini-pizza's niet meegenomen.

<i>Vlees en vis</i>	Vlees, vis of zeevruchten	Lasagne met gehakt, pizza met vlees, salade met garnalen of ham	0
<i>Zuivel, kaas en eieren</i>	Zuivel, kaas of eieren	Tomatencrèmesoep, vegetarische stampot met ingrediënt melk, quiche met ei, salade met kaas, pizza met kaas	3
<i>Plantaardig</i>	Geen vlees, vis, zuivel, kaas of eieren	Groentesoep, pasta met tomatensaus, maaltijdsalade met gegrilde groenten	10

Tabel 3. Puntentelling per product van EN-PT-PBR. Zie [bijlage 2](#) voor meer details.

Ieder product krijgt het aantal punten zoals beschreven in tabel 2. Als een product verschillende eiwitbronnen bevat, telt het laagste aantal punten. Bijvoorbeeld: een maaltijdsalade met stukjes rundvlees (0 punten), kaas (5 punten) en erwten (10 punten), krijgt 0 punten.

Het aantal punten van een productgroep is het gemiddelde van de punten van alle producten binnen de productgroep. Kengetal voor deze indicator is het gemiddelde aantal punten van alle productgroepen.

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 7, de ondergrens is 4. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Voedselroutines dierlijke eiwitten

Consumenten nemen lang niet altijd bewuste beslissingen over hun voedsel: voedselkeuze is voornamelijk routinematig gedrag. Wel kunnen die routines evolueren, onder meer door interactie tussen consumenten en andere partijen die voedselroutines vormgeven (PBL, 2020). Wat betreft de consumptie van plantaardige en dierlijke eiwitten is de supermarkt ook een partij die voedselroutines mede vormgeeft. De volgende indicatoren meten de bijdrage van supermarkten aan meer plantaardige voedselroutines.

Indicator EN-PT-PRP

reclamefolders

Welk aandeel van de eiwitrijke aanbiedingen bestaat uit plantaardige eiwitbronnen?

Toelichting

Een reclamefolder met veel aanbiedingen voor vlees geeft niet alleen een directe impuls om vlees te kopen, maar versterkt ook het beeld dat vlees vanzelfsprekend deel uit zou maken van een normale dagelijkse maaltijd. In deze indicator wordt onderzocht hoe de supermarkt dat beeld helpt te veranderen door meer plantaardige eiwitbronnen en minder dierlijke eiwitbronnen in de reclamefolder op te nemen.

Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat van alle soorten promotie kwantumkorting ('2 voor de prijs van 1', etc.) het meest leidt tot overmatige consumptie (PHE, 2020). Het gebruik van kwantumkorting geldt daarom als een verzwarende factor in deze indicator.

Meting en weging

Voor elke folder in de onderzoeksperiode wordt gekeken naar aanbiedingen van plantaardige en dierlijke eiwitbronnen.

Eiwitrijke producten die enkel plantaardige eiwitten bevatten worden geplaatst in de groep 'plantaardig core' en producten die nagenoeg uitsluitend dierlijke eiwitten bevatten worden geclassificeerd als 'dierlijke core'. Zie ook [tabel 4](#) hieronder. Alle andere producttypen, dus plantaardige non-core en samengestelde producten worden niet meegenomen in deze meting.

Plantaardig core	Dierlijk core
Bonen & peulvruchten	Vlees & gevogelte
Vlees & vis vervangers	Bewerkt vlees
Plantaardige kaas en zuivel alternatieven	Vis, schelp- en schaaldieren
Paddenstoelen	Zuivel
Noten	Eieren
Zaden	Kaas

Tabel 4. Eiwitbronnen en producttypen die zijn opgenomen voor indicator EN-PT-PRP

Een aanbieding voor meerdere producten telt mee als tenminste één product een eiwitbron is volgens bovenstaande [tabel 4](#).

Deze aanbiedingen worden gecategoriseerd aan de hand van de eiwitbron. Als een aanbieding geldt voor zowel plantaardige als dierlijke eiwitbronnen, dan geldt elk type eiwit als een aparte aanbieding. Voorbeeld: een aanbieding voor verschillende borrelhapjes, waaronder zowel kaasblokjes (dierlijk core) als nootjes (plantaardig core), geldt als twee verschillende aanbiedingen.

Eiwitbron	Hoofdingrediënt	Voorbeelden
Dierlijk core	vlees, vis- schaal- en schelpdieren	kiprollade, kalkoenfilet, bitterballen, paté, gerookte zalm, garnalen, vissticks, tonijnsalade
	Zuivel, kaas en eieren	eieren, oude kaas, kwark, melk, ijskoffie, roomijs, roomboter, zuiveltoetjes, kruidenboter
Plantaardig core	geen vlees, vis, zuivel/kaas of eieren	zakje hazelnoten, notenpasta, pindakaas, kikkererwten, vleesvervanger zonder kaas, eieren, plantaardige variatie op zuiveldrank of zuivel ijs, paddenstoelen

Tabel 5. Categorisering van aanbiedingen voor indicator EN-PT-PRP.

Per folder wordt het aantal dierlijke (dierlijk-core) en plantaardige (plantaardig-core) gemeten, waarbij het aantal punten wordt berekend als het aandeel plantaardige producten van alle eiwitrijke producten in de aanbieding. Kengetal voor deze indicator is het gemiddelde aandeel plantaardige eiwitaanbiedingen van alle folders van een supermarkt in de onderzoeksperiode.

Vermijden van kwantumkorting op dierlijke eiwitaanbiedingen

De eindscore op deze indicator wordt vermenigvuldigd met een factor afhankelijk van het type aanbieding. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende twee soorten aanbiedingen:

- Kwantumkorting; korting die alleen geldt bij aankoop van meerdere producten tegelijk. Bijvoorbeeld "drie halen, twee betalen", "2 voor €4,-" of "tweede halve prijs".
- Andere aanbiedingen, waarbij de korting ook voor één product geldt, of waarbij geen korting wordt gegeven.

Voor alle aanbiedingen op dierlijke eiwitbronnen wordt het aandeel met kwantumkorting bepaald.

Het totaal aantal punten per supermarkt over alle folders wordt vermenigvuldigd met een factor, afhankelijk van het aandeel aanbiedingen dat in de folder wordt aangeboden als kwantumkorting, zie [tabel 6](#). Zo wordt, wanneer de supermarkt maar weinig kwantumkorting toepast op dierlijke eiwitrijke producten (tot 5%), de score vermenigvuldigd met factor 1,0. Indien veel dierlijke eiwitrijke aanbiedingen in de folder een kwantumkorting zijn (>50%), dan wordt de score vermenigvuldigd met factor 0,7.

Berekening Kwantumkortingfactor	
Aandeel dierlijke aanbiedingen met kwantumkorting	Factor
>50%	0,7
>40-50%	0,75
>30-40%	0,8
>20-30%	0,85
>10-20%	0,9
>5-10%	0,95
0-5%	1,0

Tabel 6. Kwantumkortingfactor, gebaseerd op het type dierlijke aanbiedingen in alle onderzochte folders.

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 0.75, de ondergrens is 0.4. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 1.

Indicator EN-PT-PSR

assortiment

Zijn de portiegroottes van kant-en-klare vleesproducten gericht op vermindering van vleesconsumptie?

Toelichting

Een van de manieren om de inname van dierlijke eiwitten te verminderen, is het stimuleren van kleinere portiegroottes, met name bij rood vlees. Deze maatregel vereist van consumenten geen rigoureuze verandering van voedselkeuzes, maar kan wel bijdragen aan het veranderen van wat gezien wordt als een 'normale' portie vlees.

Meting en weging

Voor deze indicator wordt in iedere supermarkt voor verschillende kant-en-klare vleesproducten⁷ onderzocht wat de aandelen van verschillende portiegroottes zijn, namelijk van de volgende vleesproducten:

- burgers
- worst
- schnitzels (inclusief de gevulde schnitzels als cordon bleu)
- slavink/rundervink/boomstam en varianten
- gehaktballen (geen soepballen / kleine balletjes)

Portie-omschrijving	Portiegrootte	Punten
klein	≤ 80 gram	1
standaard	> 80 gram en ≤ 100 gram	0,5
groot	> 100 gram	0

Tabel 7. Puntentelling per product van EN-PT-PSR

Ieder product krijgt het aantal punten zoals beschreven in [tabel 7](#). De score van iedere productgroep is de som van het aantal punten, gedeeld door het aantal producten in de productgroep. Kengetal voor deze indicator is de gemiddelde score van alle productgroepen.

Weging in de ranglijst

LET OP: De weging van deze indicator is aangepast naar 0. De indicator telt dus niet mee in de ranglijst. Reden daarvoor is het sterk veranderde vleesschap, waardoor deze indicator aan zeggingskracht verliest.

⁷ Hierbij worden enkel vleesproducten die als volwaardige portie gezien kunnen worden meegenomen. Zo worden bijvoorbeeld bakjes met gourmetvlees (<50g per stuk), soepballetjes of hele grote opgerolde worsten die je deelt (>150g per stuk) niet meegenomen.

Door de opkomst van hybride producten is de scheidslijn tussen vlees en plantaardig minder scherp geworden. Producten die wel dierlijke eiwitten bevatten, kunnen soms ook bijdragen aan de eiwittransitie. Daarnaast zijn vleesvervangers zo veel gangbaarder geworden, dat ook die producten kunnen bijdragen aan de perceptie van wat een 'normale' portie is. Nu supermarkten allemaal een doelstelling hebben voor het terugdringen van dierlijk, verschuift het zwaartepunt bij dit onderwerp naar die indicator (EN-PT-GPP).

De indicator blijft wel onderdeel van Superlijst, zodat zichtbaar blijft hoe supermarkten portiegroottes gebruiken om hun doelstellingen te halen.

Indicator EN-PT-ISM

winkel

Welke initiatieven neemt de supermarkt op de winkelvloer om voedselroutines te veranderen richting een meer plantaardig voedingspatroon?

Toelichting

Sommige supermarkten hebben de afgelopen jaren initiatieven genomen om een plantaardig voedingspatroon te stimuleren of ze hebben met maatregelen geëxperimenteerd. Sommige van die initiatieven hebben positief effect. Maar ook als blijkt dat een maatregel weinig effect heeft, kan het experiment geslaagd zijn, omdat het kennis oplevert over de invloed van voedselomgeving op een plantaardig voedingspatroon. Indicator geeft een beeld van de mate waarin supermarkten daaraan bijdragen.

Meting en weging

Voor deze indicator wordt naar beleid gekeken dat bedoeld is om de transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten in het voedingspatroon te stimuleren, zowel in de fysieke winkel als online. Hierbij wordt dus alleen het beleid onderzocht, en wordt niet gecontroleerd of dat beleid wordt nageleefd, tenzij er aanleiding is om daaraan te twijfelen.

In [tabel 8](#) staan de voorwaarden waaraan een beleidsregel allemaal moet voldoen om een minimum van 10 punten te krijgen. In [tabel 9](#) staat een aantal aspecten van het beleid die extra punten opleveren. De twee rechter kolommen geven illustraties van wat wel of juist niet aan de voorwaarden voldoet.

Minimale voorwaarden	Basis-punten	Voorbeelden	
		Niet voldoende	Voldoet
Maatregel is gericht op het terugdringen van het aandeel dierlijke eiwitten in Nederlandse voedselroutines. <i>Daaronder vallen niet:</i> - herformuleren van producten zonder veranderen van voedselroutine	10	"Onze maaltijdmixen bevatten geen bouillonblokjes van (rund)vlees. Indien bouillon voor het recept nodig is, voegen we tuinkruidenbouillon bij." (niet gericht op verandering voedselroutine)	"In het barbecue-seizoen (juni-sept) bevat ons bbq-schap voor xx procent vegetarische producten." "In ons marketingmateriaal gebruiken wij nooit foto's waarin vlees, vis of gevogelte te zien zijn, tenzij het om marketing van dierlijke producten zelf gaat."

- promotie van plantaardige producten in het algemeen tenzij aannemelijk is dat die (ook) leidt tot terugdringen van het aandeel dierlijk eiwit.			"De standaard bereidingswijze op de verpakking van al onze maaltijdmixen is vegetarisch. De optie om vlees of vis toe te voegen wordt alleen als alternatief genoemd."
Het gaat om een bovenwettelijke maatregel die in supermarkten nog niet gangbaar is.		"Wij bieden een ruime keus aan heerlijke alternatieven voor vlees." (gangbaar)	"Onze vleesvervangers liggen in het schap naast vergelijkbare vleesproducten, zodat ook niet-vegetariërs geïnspireerd raken." "Ons assortiment vleesvervangers is groter dan bij de gemiddelde supermarkt. Tegenover x aantal vleesproducten hebben wij y aantal alternatieven in het assortiment." "Bij onze wijnen geven we niet langer aan of ze goed te combineren zijn met vlees, vis of gevogelte. In plaats daarvan doen we suggesties voor combinatie met vegetarische gerechten of we beschrijven de smaak op een neutrale manier."
De uitvoering, reikwijdte en omvang van de maatregel zijn duidelijk beschreven.		"Waar mogelijk inspireren we onze klanten om lekker vegetarisch te eten." (onduidelijk hoe en waar)	"Ten minste x procent van de receptkaarten in de winkel / recepten op de website voor hoofdgerechten, is vegetarisch."
Maatregel is (ook) gericht op klanten die niet actief op zoek zijn naar een plantaardiger voedingspatroon.		"Vegetariërs vinden bij ons alle vleesvervangers overzichtelijk bij elkaar in een apart schap." "Onze webshops hebben een filter zodat men makkelijk vegetarische of veganistische producten kan vinden."	"Bij elk vleesproduct in ons schap doen wij een vegetarische suggestie." "Vlak vóór definitief maken van een bestelling krijgt elke klant de suggestie om dierlijke producten te vervangen door vegan versies."
De maatregel geldt langer dan een jaar en is bij voorkeur permanent (tenzij het gaat om een wetenschappelijk experiment).		"Tijdens de Week zonder Vlees bevat onze aanbiedingenfolder geen enkele aanbieding voor vlees."	"Om de week is onze aanbiedingenfolder geheel zonder aanbiedingen van vlees."

Tabel 8. Voorwaarden waaraan beleidsregels voor EN-PT-ISM allemaal moeten voldoen.

Elke maatregel die aan alle bovenstaande voorwaarden in [tabel 6](#) voldoet, krijgt 10 punten. Onderstaande [tabel 7](#) geeft een aantal omstandigheden die ieder extra punten opleveren.

Extra punten (optellen bij basispunten)	Niet voldoende (voorbeelden)	Goed (voorbeelden)
Supermarkt rapporteert over het effect van de maatregel.	+ 5 "De maatregel is succesvol geïmplementeerd." (zonder kwantificering).	"De maatregel heeft geleid tot 30% minder verkoop van gehakt, ten gunste van peulvruchten."

			<i>"De maatregel heeft niet geleid tot aantoonbaar hoger aandeel van plantaardig in de verkopen."</i>
De maatregel is (eerder of elders) wetenschappelijk onderzocht en effectief gebleken.	+ 5	Geen verwijzing naar literatuur.	Verwijzing naar relevante wetenschappelijke literatuur.
Een of meer filialen werk(t)en in de periode 2023-2025 mee aan wetenschappelijk onderzoek naar de maatregel, of naar andere maatregelen die voldoen aan bovenstaande voorwaarden.	+ 5⁸	Intern onderzoek. Onderzoek t.b.v. productverbetering.	Onderzoek (bv. in samenwerking met universiteit) naar gedragsbeïnvloeding in filiaal t.b.v. plantaardig voedingspatroon.
Supermarkt neemt meerdere, duidelijk verschillende maatregelen die ieder aan bovenstaande voorwaarden voldoen.	+ 5 per extra maatregel	<i>"Minstens 80% van de recepten voor hoofdmaaltijden is vegetarisch. Recepten voor lunchmaaltijden zijn zelfs voor 100% vegetarisch"</i> (Gaat niet om verschillende maatregelen)	<i>"Minstens 80% van de receptsuggeties die we doen, is vegetarisch. Onze folder bevat bovendien nooit meer dan één aanbieding voor vlees."</i>

Tabel 9. Omstandigheden die ieder extra punten kunnen opleveren bij EN-PT-ISM.

Kengetal voor deze indicator is de som van de punten voor alle maatregelen die een supermarkt als officieel beleid gepubliceerd heeft.

Weging in de ranglijst

Dit kengetal heeft in theorie geen bovengrens. Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 60 punten, de ondergrens is 0 punten. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework.

De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

⁸ In het uitzonderlijke geval dat een supermarkt alle maatregelen weer heeft opgeheven omdat uit wetenschappelijk onderzoek bleek dat ze niet werkten, krijgt de supermarkt toch deze extra punten voor medewerking van filialen aan dat onderzoek.

Duurzame landbouw (EN-SA)

Inzicht duurzaamheid productieketens

Indicator EN-SA-GPO

beleid

In hoeverre rapporteert de supermarkt over herkomst, transport- en teeltmethode van verkochte producten?

Toelichting

Transparantie is een eerste stap naar verbetering. Kennis over herkomst, teelt- en transportmethode en over het aandeel gecertificeerde producten in de verkoop, maakt het voor de supermarkt mogelijk om te sturen op meer verkoop van duurzame en indien mogelijk lokale (en duurzame) producten. Bovendien krijgen overheid en maatschappij door dit inzicht meer grip op de transitie naar een duurzaam voedselsysteem.

Meting en weging

Onderzocht wordt in hoeverre de supermarkt openheid geeft over een aantal kenmerken van de productieketen die relevant zijn voor het milieu en de natuur. [Tabel 10](#) geeft de punten voor elk deel van de informatie die de supermarkt publiceert of die is af te leiden uit eventueel uitgebreidere of meer gedetailleerde rapportage. De vorm van rapporteren heeft geen invloed op het aantal toegekende punten; het gaat erom dat de informatie in enige vorm beschikbaar is. Verkoopvolume wordt bij voorkeur gerapporteerd in massavolume (kilogrammen verkocht product)⁹.

Categorie	Rapportage over			
	Keurmerken	Teeltmethode	Herkomst	Transport
Verse groente, incl. aardappel	20 punten	20 punten	20 punten	20 punten
Vers fruit	20 punten	20 punten	20 punten	20 punten
Groente, conserven	10 punten	10 punten		
Fruit, conserven	10 punten	10 punten		
Eieren	10 punten			
Zuivel	10 punten			
Vlees	10 punten			
Vis	10 punten			

Tabel 10. Puntentelling van EN-SA-GPO.

Keurmerken

⁹ Het is ook nog toegestaan te rapporteren in omzet of stuks, mits duidelijk aangegeven. Zie het kader 'Omzet, stuks of massa?' in de inleiding.

Aandeel van ieder keurmerk in het totale verkochte volume in de categorie. Alle keurmerken en bedrijfsprogramma's die door Milieu Centraal zijn beoordeeld met minimaal 4 van de 5 punten op milieu en controle, tellen mee (zie [bijlage 3](#)). De keurmerkenwijzer maakt onderscheid tussen niet-tropisch fruit en tropisch fruit voor het keurmerk EU-Biologisch. Voor de werkbaarheid wordt voor deze indicator dit onderscheid bij deze indicator niet gemaakt. Er mag dan ook voor het geheel aan groenten en fruit gerapporteerd worden over de keurmerken, waarbij het keurmerk EU-biologisch, EKO en Demeter voor deze indicator als onderscheidend keurmerk wordt meegenomen.

Een supermarkt mag ook over andere keurmerken rapporteren. Uit de rapportage moet zijn af te leiden hoe het verkochte volume gedekt is door de volgende (combinaties van) keurmerken:

- Eén of meer onderscheidende keurmerken ...% van de categorie
- Geen onderscheidend keurmerk of onbekend ...% van de categorie

Het aandeel dat gedekt wordt door onderscheidende keurmerken wordt vermenigvuldigd met het aantal punten uit de tabel.

Teeltmethode

Opsplitsing van het verkochte volume in de categorie, naar teeltmethode

- aandeel open teelt ...% van de categorie
- aandeel bedekte teelt / glastuinbouw ...% van de categorie
- aandeel ... teelt (zelf in te vullen) ...% van de categorie
- aandeel onbekend ...% van de categorie

De som van de aandelen buiten '(deels) onbekend' wordt telkens vermenigvuldigd met het aantal punten uit de tabel.

Herkomst

Opsplitsing van het verkochte volume in de categorie, naar herkomst:

- aandeel afkomstig uit de regio van het filiaal ...% van de categorie
- aandeel afkomstig uit Nederland ...% van de categorie
- aandeel afkomstig uit de EU (behalve Nederland) ...% van de categorie
- aandeel afkomstig van buiten de EU ...% van de categorie
- aandeel herkomst gemengd EU / niet-EU ...% van de categorie
- aandeel (deels) onbekend ...% van de categorie

Wanneer een toeleveringsketen verspreid is over verschillende landen of regio's (bijvoorbeeld wanneer de productie en de verwerking op verschillende locaties plaatsvinden), telt de locatie met de meeste afstand tot het distributiecentrum van de supermarkt als herkomst. Wanneer de supermarkt rapporteert over de regio, wordt de supermarkt geacht zelf een definitie te geven van regionaal.

De som van de aandelen buiten '(deels) onbekend' wordt telkens vermenigvuldigd met het aantal punten uit de tabel.

Transportmethode

Opsplitsing van het verkochte volume in de categorie, naar type transport

- wegtransport ...% van de categorie
- lucht + wegtransport ...% van de categorie
- water + wegtransport ...% van de categorie

- (deels) onbekend ...% van de categorie

De som van de aandelen buiten '(deels) onbekend' wordt telkens vermenigvuldigd met het aantal punten uit de tabel.

Indien de rapportage voor bepaalde productcategorieën is samengevoegd, wordt voor elk van categorieën die zijn samengevoegd de helft van het aantal punten gerekend. Bijvoorbeeld: een supermarkt die voor eieren en zuivel gezamenlijk de dekking door keurmerken rapporteert, krijgt daarvoor $2 \times$ maximaal 5 punten, in plaats van 2×10 punten voor twee aparte rapportages. Als de rapportage ook categorieën buiten [tabel 10](#) samenvoegt (bijvoorbeeld door te rapporteren over alle verkopen van de supermarkt als geheel) dan wordt een kwart van de punten gerekend. Kengetal voor deze indicator is de som van de punten uit [tabel 10](#). Maximaal haalbare score is dus 240 punten.

Indien rapportage of doelstellingen niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. Op beleid dat alleen huiskmerken betreft is de huiskmerkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)).

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score schalen wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 120 punten, de ondergrens is 0 punten. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework.

De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Doelstelling en rapportage

Indicator EN-SA-GOR

beleid

In hoeverre heeft de supermarkt een doelstelling voor het verhogen van het inkoopvolume uit biologische landbouw?

Toelichting

Met een doelstelling laat de supermarkt zien dat het bedrijf het belang van biologische landbouw op alle niveaus onderschrijft. Overheid, boeren en de bredere maatschappij krijgen daarmee meer zicht op de te verwachten groei van de markt voor biologische voeding. Zie voor een toelichting ook het beleidsadviesrapport [Bio in de Supermarkt](#).

Meting en weging

In openbare publicaties van de supermarkt wordt onderzocht in hoeverre de supermarkt een doelstelling heeft om het aandeel biologische producten in het totale volume van humane voedselproducten te vergroten ([tabel 11](#)). Vervolgens wordt bepaald aan welk niveau de rapportage / doelstelling voldoet. De supermarkt krijgt bonuspunten als er een inkoopdoelstelling is geformuleerd ([tabel 11](#)). De ambitiefactor van de doelstelling wordt bepaald ([tabel 12](#)) en vermenigvuldigd met de punten uit tabel 1 met de ambitiefactor uit tabel 2. Het eindcijfer dat hier uitkomt wordt het 'kengetal' genoemd. De maximaal haalbare score is 110.

Niveau	Definitie	Punten
--------	-----------	--------

<u>Basisniveau</u> Rapportage op hoofdpijnen	Supermarkt geeft openheid over het aandeel biologisch in het totale massavolume humane voeding (per kg product)¹⁰. De rapportage voldoet aan volgende voorwaarden: • Het is duidelijk vermeld of het gaat om inkoop- of verkoopandeel. • De periode waarover de rapportage gaat is duidelijk vermeld. De periode is niet langer dan 12 maanden geleden afgesloten.	basispunten: 10
<u>Niveau 1</u> Rapportage + deeldoelstelling	Voorwaarde: rapportage zoals in basisniveau. Daarnaast formuleert de supermarkt een afrekenbare doelstelling voor het verhogen van het aandeel biologisch in het volume van één of meer van de categorieën: • Verse aardappelen, groente en fruit • Brood, granen en graanproducten • Eieren • Vlees, vleeswaren en gevogelte • Zuivel en zuivelproducten • Overig (alle andere categorieën samen) De doelstelling voldoet aan de volgende voorwaarden: • De doelstelling is geformuleerd in dezelfde term als waarin de supermarkt rapporteert (per kilogram product). • Het is duidelijk vermeld of het gaat om een groeid doelstelling of een einddoelstelling.	basispunten + ambitiefactor x 30
<u>Niveau 2</u> Rapportage + volledige doelstelling	Voorwaarde: rapportage zoals in niveau 1. Daarnaast formuleert de supermarkt een afrekenbare doelstelling voor het verhogen van het aandeel biologisch in het <u>totale volume humane voeding</u>. Die doelstelling voldoet aan de volgende voorwaarden: • De doelstelling is geformuleerd in dezelfde term als waarin de supermarkt rapporteert (per kilogram product). • Het is duidelijk vermeld of het gaat om een groeid doelstelling of een einddoelstelling.	basispunten + ambitiefactor x 70
<u>Niveau 3</u> Uitgesplitste rapportage + doelstelling	Voorwaarde: rapportage en doelstelling als niveau 2, waarbij naast de rapportage op het totale aandeel, ook het aandeel bio is gerapporteerd én eventueel subdoelen zijn gesteld voor de volgende productgroepen: • Verse aardappelen, groente en fruit • Brood, granen en graanproducten • Eieren • Vlees, vleeswaren en gevogelte • Zuivel en zuivelproducten • Overig (alle andere categorieën samen)	basispunten + ambitiefactor x 90
BONUSPUNTEN	Voor elk niveau gelden 10 bonuspunten als rapportage (en doelstellingen) zijn geformuleerd in termen van inkoopvolume (i.p.v. verkoopvolume). Het volumeaandeel moet dan zijn uitgedrukt in kilo's product.	10

Tabel 11. Bepalen van het niveau van rapportage en doelstelling.

Ambitiefactor

¹⁰ Het is ook nog toegestaan te rapporteren in omzet of stuks, mits duidelijk aangegeven. Zie het kader 'Omzet, stuks of massa?' in de inleiding.

Om de ambitie van verschillende soorten doelstellingen te kunnen beoordelen, wordt elke einddoelstelling omgerekend naar een gemiddelde groei per jaar. Er wordt dus berekend hoeveel het aandeel biologisch gemiddeld per jaar moet groeien, om uit te komen op de einddoelstelling die de supermarkt zichzelf heeft gesteld.

Groeidoelstellingen hoeven niet te worden omgerekend. In het geval dat er verschillende doelstellingen zijn voor verschillende categorieën (niveau 1) dan is de doelstelling met de laagste ambitiefactor bepalend.

Ambitiefactor						
Jaarlijkse groei benodigd voor doelstelling	Doelstelling geformuleerd voor... (= jaarlijkse groei loopt door tot....)					
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
5% - 10% per jaar	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
> 10% - 20% per jaar	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6
> 20% - 30% per jaar	0,2	0,4	0,5	0,7	0,8	0,9
>30% - 50% per jaar	0,6	0,7	0,8	0,9	1	1
> 50% per jaar	0,7	0,9	1	1	1	1

Tabel 12. Ambitiefactor, afhankelijk van de verwachte jaarlijkse groei en het doeljaar.

Rekenvoorbeeld ambitiefactor

Supermarkt XYZ heeft als doel om in 2029 16% biologisch in te kopen.

Supermarkt XYZ kocht in 2023 6 procent biologisch in.

Van 2023 (laatste meting) tot 2029 (doeljaar) is het 6 jaar.

Dat betekent dat het aandeel biologisch per jaar 17,8 procent moet groeien¹¹ tot het doel in 2029.

De ambitiefactor is nu af te lezen uit tabel 12: dat is 0,5.

Definities

Inkooptaandeel biologisch	Hoeveelheid producten die gecertificeerd biologisch zijn ingekocht, als aandeel van het totaal aan ingekochte producten voor humane voeding. Het aandeel is berekend in kilo's biologisch product van het totaal aantal ingekochte producten.
Verkooptaandeel biologisch	Hoeveelheid producten die zijn verkocht als biologisch product, als aandeel van het totaal aan verkochte producten voor humane voeding, per kilo. Het volume is berekend in kilo's product.
Einddoelstelling	Doelstelling voor een bepaald aandeel biologisch in een bepaald jaar. Bijvoorbeeld: "20% biologisch in 2030".
Groeidoelstelling	Doelstelling voor een bepaalde groei van het aandeel biologisch per jaar. Bijvoorbeeld: "Jaar op jaar 30% groei van het aandeel biologisch, tot 2028".

Weging in de ranglijst

¹¹ De berekening hiervoor is: $(A/B)^{(1/C)} - 1$ waarin A = aandeel bio in doelstelling, B=laatst gemeten aandeel bio en C= aantal jaar tot aan doelstelling, vanaf doeljaar. Zie ook: <https://nl.wikihow.com/Een-jaarlijks-groeipcentage-berekenen>.

Voor het bepalen van de score schalen wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 75 punten, de ondergrens is 0 punten. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Aanbod duurzame landbouw

Indicator EN-SA-CIA assortiment

In hoeverre is het assortiment gedekt door relevante eisen op het gebied van duurzame landbouw?

Toelichting

Een supermarkt kan in meer of mindere mate verantwoordelijkheid nemen voor het verduurzamen van landbouw. Veel supermarkten bieden hun klanten de keuze uit producten met of zonder keurmerk. Sommige supermarkten bepalen met eigen inkoopvoorwaarden de ondergrens van de duurzaamheid van bepaalde producten. In deze indicator wordt onderzocht in hoeverre het assortiment gedekt is door relevante keurmerken of bedrijfsprogramma's op gebied van milieu en natuur.

Focus op bio

Nederland heeft zich ten doel gesteld het areaal biologische landbouw te vergroten naar 15% in 2030 (LNV, 2022). Supermarkten kunnen helpen dat doel te halen door meer biologisch voedsel in te kopen. De overheid monitort deze ontwikkeling onder meer via www.staatvanbiologisch.nl, waarbij het specifiek let op een aantal 'focusproducten', die een grote rol kunnen spelen bij de groei van biologisch areaal in Nederland. Deze indicator kent extra waarde toe aan de mate waarin supermarkten deze focusproducten biologisch inkopen.

Meting en weging

Als relevante keurmerken en bedrijfsprogramma's gelden degene die in de beoordeling van Milieu Centraal minimaal 4 van de 5 punten krijgen op milieu en controle (zie [bijlage 4](#)). De mate waarin de supermarkt verantwoordelijkheid neemt voor het verduurzamen van landbouw kent in deze methode drie niveaus, zie [tabel 13a](#). Voor de focusproducten voor de groei van biologische landbouw gelden bonuspunten, zoals weergegeven in tabel 13b.

Niveau van verantwoordelijkheid	Punten
1. Geen verantwoordelijkheid Het assortiment biedt in de productsoort geen enkel product dat voldoet aan eisen van relevante keurmerken (zoals biologisch) of bedrijfsprogramma's.	geen punten voor de productsoort
2. Klant aan zet Het assortiment biedt in de productsoort ten minste één keuze die voldoet aan eisen van relevante keurmerken (zoals biologisch) of bedrijfsprogramma's.	1 voor de productsoort

3. Supermarkt neemt zelf verantwoordelijkheid Het assortiment biedt in deze productsoort uitsluitend producten die voldoen aan eisen van relevante keurmerken (zoals biologisch) of bedrijfsprogramma's.	5 punten voor de productsoort
--	-------------------------------

Tabel 13. Puntentelling per productsoort van EN-SA-CIA.

Verantwoordelijkheid voor biologische landbouw (bonuspunten voor focusproducten)	Bonuspunten
1. Geen verantwoordelijkheid Voor de focusproductsoort zijn er geen bio opties	geen bonuspunten
2. Klant aan zet Voor de focusproductsoort is tenminste één bio optie	+ 1 bonuspunt
3. Supermarkt neemt zelf verantwoordelijkheid Voor de focusproductsoort zijn alle opties bio	+ 5 bonuspunten

Tabel 13b. Bonuspunten voor productsoorten die als 'focusproduct' voor de groei van biologisch landbouwareaal in NL zijn aangemerkt (herkenbaar aan de *).

Voor elk van de productsoorten in [tabel 14](#) wordt het niveau bepaald waarop de supermarkt verantwoordelijkheid neemt voor duurzame landbouw. Er is gekozen voor een selectie van duidelijk afgebakende, veel verkochte diverse productsoorten in het supermarktassortiment die naar verwachting de mate waarin een supermarkt haar verantwoordelijkheid neemt goed reflecteren. De focusproducten voor de groei van biologisch landbouwareaal zijn aangemerkt met *. Kengetal is het gemiddeld aantal punten van alle productsoorten per supermarkt.

Rekenvoorbeeld

In supermarkt X zijn er twee kiloverpakkingen biologische aardappelen. Alle andere kiloverpakkingen aardappelen hebben het keurmerk Planet Proof.

Deze productsoort krijgt in totaal 6 punten:

5 punten (alle producten hebben een keurmerk).

+ 1 bonuspunt (focusproduct met tenminste één biologische optie).

Verse groente	Vers fruit	Dierlijk	Overig
ui * (onbewerkt)	appel *	verse koemelk * (halfvol, liter)	aardappelen * (kiloverpakking)
rode paprika * (onbewerkt)	banaan	verse koemelk * (vol, liter)	aardappelen * (1,5 kilo of meer)
tomaat (onbewerkt)	peer	verse koemelk * (halfvol, 1,5 liter of meer)	brood ¹² *
bloemkool	kiwi	yoghurt (naturel)	pasta

¹² vers grootbrood (alles waar mensen 'boterhammen' van snijden, dus ook halfjes, vloerbroden, casino, etc., maar niet: stokbrood, focaccia, croissant, etc.)

bruine bonen * (conserven)	meloen	kaas * (verse harde kaas)	rijst
broccoli	druiven	eieren *	chocoladerepen
komkommer	aardbeien	rundergehakt * (mager of normaal)	filterkoffie en koffie pads
winterpeen *		kipfilet	thee (zwart)
		varkensvlees *	

*Tabel 14. Productsoorten per productgroep bij EN-SA-CIA. Productsoorten met * zijn focusproducten voor de groei van biologische landbouw in NL.*

Weging in de ranglijst

Het kengetal wordt geschaald met flexibele grenzen: 3 als bovengrens en 1 als ondergrens. Een supermarkt met 3 punten krijgt dus een score van 100 (tenzij een andere supermarkt hoger scoort), een supermarkt met 1 punt krijgt score 0 (tenzij er een andere supermarkt lager scoort). Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Vermijden boskap

Indicator EN-SA-DFS

beleid

In hoeverre neemt de supermarkt maatregelen om ontbossing en landconversie door gebruik van soja in het veevoer voor dierlijke producten tegen te gaan?

Toelichting

Nederland is een van de grootste importeurs van soja. Een groot deel van deze soja wordt verwerkt in veevoer, voor de productie van dierlijke producten als vlees, kaas en melk. De teelt van soja brengt echter problemen met zich mee. Zo is voor de teelt van soja veel ruimte nodig, wat vaak ten koste gaat van beboste gebieden en andere belangrijke ecosystemen. Ontbossing speelt een belangrijke rol in klimaatverandering en draagt bij aan verlies van biodiversiteit. Daarnaast speelt de import van soja een belangrijke rol bij het stikstofoverschot. De EUDR (EU Deforestation Regulation (EP, 2023)) stelt eisen aan bedrijven om aan te tonen dat hun producten, waaronder soja, niet bijdragen aan ontbossing, maar richt zich vooral op bossen en niet expliciet op andere natuurlijke ecosystemen zoals savannes, wetlands of graslanden. In deze indicator wordt gefocust op de problematiek rondom boskap en landconversie van natuurlijke ecosystemen als apart probleem dat een oplossing nodig heeft.

Meting en weging

Voor deze indicator wordt in openbare publicaties van de supermarkt gekeken welke maatregelen de supermarkt neemt om ontbossing en landconversie van natuurlijke ecosystemen tegen te gaan bij de productie van soja in het voer voor dierlijke producten. Om echt impact te hebben moeten Europese supermarkten, zoals ook in de EUDR staat, eisen dat stroomopwaartse actoren in de toeleveringsketen niet betrokken zijn bij niet-duurzame activiteiten, zoals ontbossing en landconversie, en dit verifiëren.

In de rapportage en doelstellingen moeten ten minste alle producten worden opgenomen die onder Tier 2 vallen zoals gedefinieerd door de Consumer Goods Forum Soy Sourcing Guidelines. Dit omvat producten afkomstig van dieren die zijn gevoerd met soja (bijv. vlees, zuivel en eieren).

Voor iedere maatregel in [tabel 16](#) krijgt de supermarkt punten. Voor het onderdeel 'Implementatie en controle' kunnen alleen punten worden verkregen als er 5 of meer punten worden gegeven voor het onderdeel 'ontbossings- en landconversievrije soja in veevoer via certificering of herkomst' (zie [tabel 17](#) voor de puntentelling hiervan).

Indien rapportage of doelstellingen niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. Op beleid dat alleen huisk merken betreft is de huisk merkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)).

Maatregel	Punten
Doelstelling ontbossingsvrij	

Welke doelen stelt een supermarkt om ontbossing en de conversie van natuurlijke ecosystemen gelinkt aan soja te voorkomen?			
A	De supermarkt verbindt zich bovenop navolging van de EUDR ook tot het vermijden van conversie van alle natuurlijke ecosystemen tegen eind 2025		2
B	De supermarkt hanteert duidelijke <i>cut-off dates</i> : van landbouwgrond die is vrijgekomen door ontbossing of conversie van natuurlijke ecosystemen na deze datum, worden geen producten geaccepteerd. Deze <i>cut-off dates</i> zijn ten laatste:		
	B1	31 december 2020 voor natuurlijke bossen (EUDR conform)	1
	B2	- juli 2008 voor soja afkomstig uit de natuurlijke bossen uit de Amazone of Brazilië (Amazon Soy Moratorium conform); 2020 voor alle andere gebieden (SBTN no-conversion target conform)	3
Transparantie over soja leveranciers in de aanvoerketen			
De supermarkt publiceert informatie over de herkomst van soja (max. 5 punten).			
A	Publicatie over landen en/of regio's van herkomst. Minimaal een onderscheid tussen landen met een hoog risico en landen met een laag risico		% x 2
B	Publicatie over gemeenten en/of boerderijen van herkomst		% x 5
De supermarkt publiceert een lijst van alle directe en indirecte sojaleveranciers in de aanvoerketen			% x 5
Implementatie en controle			
Ondergrens: ontbossings-en conversievrije soja in veevoer via certificering of herkomst (max. 10 punten).			tabel 13
De supermarkt publiceert publiekelijk een actieplan met een duidelijke streefdatum voor implementatie van het nul-ontbossings- en conversiebeleid van natuurlijke ecosystemen bij alle leveranciers in de toeleveringsketen van soja in veevoer (*) (max. 6 punten). Dit omvat:			
A	Een overzicht van de risico's in de keten mbt ontbossing en landconversie, inclusief de <i>soja-leveranciers</i> en de <i>producten</i> met het hoogste risico (bijvoorbeeld via monitoring tools of externe verificatie);		2
B	Een stappenplan om deze risico's, inclusief de cut-off date, te adresseren;		2
C	Een escalatiebenadering (bijv. grievance mechanism) met concrete gevolgen wanneer leveranciers en handelaren de afspraken niet nakomen, waaronder <i>in gesprek gaan</i> , <i>opschorting</i> en <i>uitsluiting</i> , zoals aanbevolen door het Accountability Framework Initiative. Deze escalatiebenadering treedt onder meer in werking wanneer de cut-off date niet wordt nageleefd.		2
De supermarkt neemt in de inkoopvoorwaarden op dat soja in veevoer in dierlijke producten ontbossings- en landconversievrij is. (*)			2
Samenwerking met derden aan initiatieven met meetbare doelen om de transparantie in de gehele toeleveringsketen te verbeteren en/of duurzame productie te bevorderen.			2

(*)	
Rapportage actieplan	
Ten minste jaarlijkse rapportage op naleving actieplan (*). Wanneer dit nog niet meetbaar is in verband met een nieuw gepubliceerd actieplan, telt ook een toezegging van de supermarkt om jaarlijks te rapporteren.	2

Tabel 16. Puntentelling van EN-SA-DFS. Het aantal punten is de som van de punten van alle maatregelen waar een supermarkt over rapporteert. % staat voor het gerapporteerde aandeel waarover wordt gerapporteerd.

(*) Deze maatregel telt alleen mee als er ≥ 2 punten gegeven worden voor de 'ondergrens'.

Niveau van ontbossing- en conversievrij <i>Onder conversievrij worden other wooded lands en andere natuurlijke ecosystemen, zoals de cerrado, bedoeld.</i>	Punten
a. Aandeel onbekend: ontbossing niet (geheel) uitgesloten Dierlijke producten afkomstig van boerderijen die in het veevoer (deels) soja gebruiken waarvoor (mogelijk) bossen zijn gekapt, indien dit expliciet in de rapportage is opgenomen. Hier wordt één punt toegekend voor transparantie.	$\% \times 1$
b. Aandeel soja afkomstig van ontbossings- en conversievrij via book and claim credits Volumegewogen aandeel soja gebruikt in dierlijke ketens, gedekt via book and claim credits. Alle certificaten met book en claim credits die voldoen aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines uit 2021 zijn van toepassing. Zie het kader onder deze tabel voor keurmerken die worden toegestaan.	$\% \times 2$
c. Aandeel soja afkomstig van ontbossings- en conversievrij gegarandeerd via mass balance credits Volumegewogen aandeel soja gebruikt in dierlijke ketens, gedekt via mass balance credits. Alle certificaten met mass balance credits die voldoen aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines uit 2021 zijn van toepassing. Zie het kader onder deze tabel voor keurmerken die worden toegestaan.	$\% \times 5$
d. Aandeel soja afkomstig ontbossings- en conversievrij via segregated certificaten Volumegewogen aandeel soja gebruikt in dierlijke ketens, gedekt via segregated certificaten. Alle certificaten met segregated certificaten die voldoen aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines uit 2021 zijn van toepassing. Zie het kader onder deze tabel voor keurmerken die worden toegestaan.	$\% \times 8$
e. Aandeel soja afkomstig van 100% fysiek ontbossings- en conversievrij via identity preserved certificaten Volumegewogen aandeel soja gebruikt in dierlijke ketens, afkomstig van 100% ontbossings- en conversievrije soja via identity preserved certificaten. Alle certificaten met identity preserved certificaten die voldoen aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines uit 2021 zijn van toepassing. Zie het kader onder deze tabel voor	$\% \times 10$

keurmerken die worden toegestaan.	
-----------------------------------	--

Tabel 17. Niveaus van ontbossings- en landconversievrije soja in veevoer via certificering of herkomst. Het totale aantal punten voor dit onderdeel is de som van de punten, waarbij % staat voor het gerapporteerde aandeel dat aan het niveau voldoet. Elke verkochte kilo product kan maar in één van de bovenstaande niveaus meetellen. Het totaal is daarmee maximaal 10 punten.

Soja keurmerken

Alle certificaten die voldoen aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines uit 2021 zijn van toepassing. De volgende keurmerken worden toegestaan als certificaten/credits: Agricultura Sustentable Certificada, Amaggi Responsible Soy Standard, BFA mv-soja, Cargill Triple S, Sustainable Farming Assurance Program, US Soy Sustainability Assurance Protocol (SSAP), ISCC, Sustainable Feed Standard, ADM Responsible Soybean Standard, Bunge Pro-S, Louis Dreyfus Company (LDC), Programa Coamo en RTRS, SFAP-Non- Conversion, Proterra, Danube Soy/Europe Soy, ISCC+, CRS (*IDH, 2022, sec. 3.4.1 and 3.4.2*).

Het kengetal voor deze indicator is het totaal van alle toegekende punten in [tabel 16](#).

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 29, de ondergrens is 0. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

In hoeverre neemt de supermarkt maatregelen om ontbossing en landconversie door gebruik van palmolie in producten in het assortiment tegen te gaan?

Toelichting

Palmolie is verwerkt in uiteenlopende producten, variërend van cosmetica tot wasmiddel, kaarsen en koek. Wereldwijd worden (tropische) bossen en veengebieden verbrand om palmolieplantages aan te leggen. Naast de grote risico's op mensenrechtenschendingen voor lokale gemeenschappen alsook voor plantage-arbeiders, heeft deze praktijk ook grote invloed op het klimaat en op ecosystemen.

Meting en weging

Voor deze indicator wordt in openbare publicaties van de supermarkt gekeken welke maatregelen de supermarkt neemt om ontbossing en landconversie van natuurlijke ecosystemen tegen te gaan bij de productie van palmolie. Om echt impact te hebben moeten Europese supermarkten, zoals ook in de EUDR staat, eisen dat stroomopwaartse actoren in de toeleveringsketen niet betrokken zijn bij niet-duurzame activiteiten, zoals ontbossing en landconversie, en dit verifiëren.

Voor iedere maatregel in [tabel 17](#) krijgt de supermarkt punten. Voor het onderdeel 'Implementatie en controle' kunnen alleen punten worden verkregen als er 5 of meer punten worden gegeven voor het onderdeel 'ontbossings- en landconversievrije palmolie' (zie [tabel 18](#) voor de puntentelling hiervan).

Indien rapportage of doelstellingen niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. Op beleid dat alleen huismerken betreft is de huismerkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)).

Maatregel			Punten
Doelstelling ontbossingsvrij			
Welke doelen stelt een supermarkt om ontbossing en de conversie van natuurlijke ecosystemen gelinkt aan palmolie te voorkomen?			
A	De supermarkt verbindt zich bovenop navolging van de EUDR ook tot het vermijden van conversie van alle natuurlijke ecosystemen tegen eind 2025		2
B	De supermarkt hanteert duidelijke <i>cut-off dates</i> : van landbouwgrond die is vrijgekomen door ontbossing of conversie van natuurlijke ecosystemen na deze datum, worden geen producten geaccepteerd. Deze <i>cut-off date</i> is ten laatste: (max 3 punten)		
	B1	31 december 2020 voor natuurlijke bossen (EUDR conform)	1
	B2	november 2018 voor HCV gebieden en HCS bossen (RSPO conform)	3
Transparantie over palmolie leveranciers in de aanvoerketen			

De supermarkt publiceert informatie over de herkomst van palmolie (max. 5 punten).		
A	Publicatie over landen en/of regio's van herkomst. Minimaal een onderscheid tussen landen met een hoog risico en landen met een laag risico	% x 2
B	Publicatie over gemeenten en/of boerderijen van herkomst	% x 5
De supermarkt publiceert een lijst van alle directe en indirecte palmolieleveranciers in de aanvoerketen		% x 5
Implementatie en controle		
Ondergrens: ontbossings- en conversievrije palmolie via certificering of herkomst (max. 10 punten).		tabel 15
De supermarkt publiceert publiekelijk een actieplan met een duidelijke streefdatum voor implementatie van het nul-ontbossings- en conversiebeleid van natuurlijke ecosystemen bij alle leveranciers in de toeleveringsketen van palmolie (*) (max. 6 punten). Dit omvat:		
A	Een overzicht van de risico's in de keten mbt ontbossing en landconversie, inclusief de <i>palmolie-leveranciers</i> en de <i>producten</i> met het hoogste risico (bijvoorbeeld via monitoring tools of externe verificatie);	2
B	Een stappenplan om deze risico's, inclusief de cut-off date, te adresseren;	2
C	Een escalatiebenadering (bijv. grievance mechanism) met concrete gevolgen wanneer leveranciers en handelaren de afspraken niet nakomen, waaronder <i>in gesprek gaan</i> , <i>opschorting</i> en <i>uitsluiting</i> , zoals aanbevolen door het Accountability Framework Initiative. Deze escalatiebenadering treedt onder meer in werking wanneer de cut-off date niet wordt nageleefd.	2
De supermarkt neemt in de inkoopvoorwaarden op dat palmolie ontbossings- en landconversievrij is. (*)		2
Samenwerking met derden aan initiatieven met meetbare doelen om de transparantie in de gehele toeleveringsketen te verbeteren en/of duurzame productie te bevorderen. (*)		2
Rapportage actieplan		
Ten minste jaarlijkse rapportage op naleving actieplan(*). Als dit nog niet meetbaar is in verband met een nieuw gepubliceerd actieplan, telt ook een toezegging van de supermarkt om jaarlijks te rapporteren.		2

Tabel 17. Puntentelling van EN-SA-DFS. Het aantal punten is de som van de punten van alle maatregelen waar een supermarkt over rapporteert. % staat voor het gerapporteerde aandeel waarover wordt gerapporteerd.

(*) Deze maatregel telt alleen mee als er ≥ 5 punten gegeven worden voor de 'ondergrens'.

Niveau van ontbossing- en conversievrij <i>Onder conversievrij worden other wooded lands en andere natuurlijke ecosystemen bedoeld.</i>	Punten
a. Aandeel onbekend: ontbossing niet (geheel) uitgesloten Palmolie afkomstig van plantages waarvoor (mogelijk) bossen zijn gekapt, indien dit expliciet in de rapportage is opgenomen. Hier wordt één punt toegekend voor transparantie.	% × 1
b. Aandeel palmolie afkomstig van ontbossings- en conversievrij via book and claim credits Verkoopgewogen aandeel palmolie gedekt via book and claim credits. De volgende keurmerken worden geaccepteerd: RSPO, ISCC PLUS, POIG.	% × 2
c. Aandeel palmolie afkomstig van ontbossings- en conversievrij gegarandeerd via mass balance credits Verkoopgewogen aandeel palmolie gedekt via mass balance credits. De volgende keurmerken worden geaccepteerd: RSPO, ISCC PLUS, POIG.	% × 5
d. Aandeel palmolie afkomstig ontbossings- en conversievrij via segregated certificaten Verkoopgewogen aandeel palmolie gedekt via segregated certificaten. De volgende keurmerken worden geaccepteerd: RSPO, ISCC PLUS, POIG.	% × 8
e. Aandeel palmolie afkomstig van 100% fysiek ontbossings- en conversievrij via identity preserved certificaten Verkoopgewogen aandeel palmolie gedekt via identity preserved certificaten. De volgende keurmerken worden geaccepteerd: RSPO, ISCC PLUS, POIG.	% × 10

Tabel 17. Niveaus van ontbossings- en landconversievrije palmolie via certificering of herkomst. Het totale aantal punten voor dit onderdeel is de som van de punten, waarbij % staat voor het gerapporteerde aandeel dat aan het niveau voldoet. Elke verkochte kilo product kan maar in één van de bovenstaande niveaus meetellen. Het totaal is daarmee maximaal 10 punten

Het kengetal voor deze indicator is het totaal van alle toegekende punten in [tabel 17](#).

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 29, de ondergrens is 0. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework. De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Duurzaam verpakken (EN-SP)

Duurzaam verpakken

Indicator EN-SP-GPA

beleid

Hoe vordert de supermarkt op de doelstellingen voor duurzaam verpakken?

Toelichting

In 2050 wil Nederland volledig circulair zijn. In 2016 heeft de overheid de ambitie geformuleerd om in 2030 al halverwege dat doel te zijn (MinAZ, 2023). In 2019 hebben de supermarkten afspraken gemaakt om hier een belangrijke bijdrage aan te leveren. Een van die afspraken is het Brancheplan Verpakken. 2025 is het laatste jaar voor de toezeggingen die de supermarktbranche in dat plan heeft gedaan (CBL, 2019). De meest relevante doelstelling is daarin is:

- **Doelstelling brancheplan 2025:** 20% minder verpakkingsmateriaal dan in 2017.

Deze doelstelling is niet verder uitgewerkt tot meetbare doelstellingen voor alle specifieke verpakkingsmaterialen zoals papier, metaal en glas.

In 2019 ondertekenden de supermarkten (individueel of als inkooporganisatie Superunie) ook het Plastic Pact (MinlenW 2019). Daarin zijn wel materiaalspecifieke afspraken gemaakt over plastic. Voor dit onderzoek zijn met name de volgende afspraken relevant:

- A. **Recycleerbaarheid** - Supermarkten brengen vanaf 2025 alleen nog eenmalige verpakkingen op de markt als die 100% recycleerbaar zijn en - waar mogelijk en zinvol - herbruikbaar;
- B. **Reductie** - plastic toepassende bedrijven, waaronder supermarkten, brengen gemiddeld in 2025 20% minder plastic op de markt dan in 2017, gemeten naar de hoeveelheid plastic per kilo verkocht product;
- C. **Gebruik gerecycled plastic** - alle eenmalig te gebruiken plastic producten en verpakkingen die supermarkten vanaf 2025 op de markt brengen, bevatten een zo hoog mogelijk percentage gerecyclede plastics, met een gemiddelde per bedrijf van 35% gerecycled plastic.

Voor plastic is deze indicator op het Plastic Pact gebaseerd. Voor andere verpakkingsmaterialen biedt deze indicator ruimte aan individuele supermarkten om met eigen doelstellingen invulling te geven aan het brancheplan. De selectie van verpakkingsmaterialen is gebaseerd op het eerdere Brancheplan Verduurzaming Verpakkingen (FNLI/CBL/NVG, 2015). Doelen moeten SMART geformuleerd zijn: specifiek, meetbaar, ambitieus en relevant en tijdgebonden.

Specifiek: Welke materiaalsoorten vallen onder het beleid? Indien beleid niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. Op beleid dat alleen huismerken betreft is de huismerkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)).

Meetbaar: De supermarkt rapporteert ten minste jaarlijks over de voortgang op de gestelde doelen. Het reductiedoel moet geformuleerd zijn in termen van hoeveelheid materiaal per kilo verkocht product. Daarbij moet ook een nulmeting gegeven zijn; dus de hoeveelheid gebruikt materiaal per kilo verkocht product in het referentiejaar 2017. Als voor 2017 geen gegevens beschikbaar zijn, kan de supermarkten ook een ander referentiejaar hanteren, maar niet later dan 2020. Deze indicator kent extra waarde toe aan supermarkten die wél een eerder referentiejaar hanteren (zie ook kader).

Ambitieus: het doel moet minstens zo ambitieus zijn als het Plastic Pact en de Brancheafspraken gezamenlijk.

Relevant: Het beleid draagt, in reikwijdte en ambitie, significant bij aan de doelstelling om in 2050 circulair te zijn.

Tijdgebonden: de doelstelling kent een einddatum niet eerder dan 2025 en niet verder dan 2030.

Ontbrekende nulmeting 2017

In 2019 verbonden de supermarkten zich aan de reductie van verpakkingsmateriaal ten opzichte van het referentiejaar 2017. Na een paar jaar bleek dat er geen betrouwbare data waren over de hoeveelheid verpakkingen in 2017. Daarmee was het onmogelijk om te meten welke voortgang er werd geboekt, en of de doelen zouden worden gehaald. In 2022 stelden de supermarkten vast dat 2020 het referentiejaar zou worden. De formulering van de doelstellingen bleef hetzelfde, zonder eventuele correctie voor de tussenliggende jaren. Alleen supermarkten die wél rapporteren vanaf het afgesproken referentiejaar, kunnen de volledige score behalen in de tabel hieronder.

Meting en weging

Voor elk van de categorieën verpakkingsmateriaal wordt onderzocht of de supermarkt de eerder gemaakte afspraken is nagekomen. Als dat niet zo is, kan de supermarkt alsnog punten krijgen voor openheid over het niet halen van de doelstelling.

Materialen in het algemeen	Doelstelling supermarkt volgt brancheplan of is ambitieuzer	Rapportage	
		Achter op schema	Op schema of verder
Algemene reductie verpakkingsmateriaal	2 punten	5 punten	10 punten
Referentiejaar 2017	10 punten		
Plastic	Doelstelling supermarkt volgt Plastic Pact of is ambitieuzer	Rapportage	
		Achter op schema	Op schema of verder
Plastic Pact Doel A: Recycleerbaarheid	8 punten	10 punten	20 punten
Plastic Pact Doel B: Reductie		10 punten	30 punten
Plastic Pact Doel C: Gebruik gerecycled plastic		10 punten	30 punten
Andere materialen	Eigen kwantitatieve doelstelling voor reductie of voor gebruik gerecycled	Rapportage	
		Achter op schema	Op schema of verder

	materiaal		
Metalen Reductie en/of gebruik gerecycled materiaal	1 punt	4 punten	10 punten
Papier/karton Reductie en/of gebruik gerecycled materiaal en/of FSC/PEFC-gecertificeerd	1 punt	4 punten	10 punten
Drankenkartons¹³ Reductie en/of gebruik gerecycled materiaal	1 punt	4 punten	10 punten
Glas Reductie en/of gebruik gerecycled materiaal	1 punt	4 punten	10 punten

Tabel 19. Puntentelling van EN-SP-GPA.

Kengetal voor deze indicator is de som van de punten voor alle maatregelen die een supermarkt krijgt zoals getoond in [tabel 19](#).

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met vaste grenzen; de bovengrens is 130 punten, de ondergrens is 0 punten. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework.

De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 1.

Duurzame vis (EN-SF)

Vermijden vis met hoog risico

Indicator EN-SF-ROC

beleid

Welk aandeel van de vis in de verkopen is gecertificeerd volgens MSC, ASC, GGN of EU biologisch, of 'groen' volgens de viswijzer?

Toelichting

Via het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel zeggen de supermarkten toe dat alle verse vis en vis uit de diepvries is voorzien van een keurmerk. Dat is MSC (of gelijkwaardig) in het geval van wild gevangen vis en ASC (of gelijkwaardig) in het geval van kweekvis (CBL, 2025). De Keurmerkenwijzer van Milieu Centraal merkt naast MSC en ASC ook Biologisch (voor kweekvis) en GGN aan als 'topkeurmerk' voor de categorie vis-

¹³ De definitie van drankenkartons is in het Besluit Beheer Verpakkingen aangepast. Supermarkten kunnen zowel de oude als de nieuwe definitie gebruiken, zolang duidelijk is welke definitie is gebruikt.

schaal en schelpdieren. Daarnaast is er de Viswijzer, een breed geaccepteerd hulpmiddel om de duurzaamheid van vis te beoordelen (Good Fish Foundation, 2025).

Meting en weging

Deze indicator gaat over de rapportage van een supermarkt over alle verkopen van vis-schaal en schelpdieren, zowel vers, conserven, diepvries als verwerkt. Het verkoopvolume wordt bij voorkeur weergegeven in kilogrammen product¹⁴.

Niveau	Punten	Voorbeelden	
1. Rapportage Supermarkt rapporteert, van de totale verkoop van producten in het visschap, het aandeel dat groen scoort in de viswijzer of dat gecertificeerd is volgens ASC, MSC, GGN of EU Biologisch. Het getal omvat ook verkopen uit eventueel 'vrij assortiment' van franchisenemers.	1 x %	Niet voldoende	"96% van onze diepvriesvis verkoop voldoet aan MSC of ASC" (Absolute aantallen ontbreken, beperkt tot diepvries)
		Voldoende	"96% van de verkopen in de categorie vis-schaal en schelpdieren scoort ofwel 'groen' op de viswijzer, of ze hebben het keurmerk ASC, MSC, GGN of EU Biologisch."
2. Inventarisatie van afwijkingen Als in niveau 1, met daarbij een inventarisatie van de verkochte producten met een hoog risico (= geen topkeurmerk en niet groen op de viswijzer). Bij elk product een toelichting op het risico.	2	Niet voldoende	"96% van de verkopen in de categorie vis-schaal en schelpdieren scoort ofwel 'groen' op de viswijzer, of ze hebben het keurmerk ASC, MSC, GGN of EU Biologisch. De producten die hiervan afwijken worden allemaal binnenkort gecertificeerd." (geen lijst van producten)
		Voldoende	"96% van de verkopen in de categorie vis-schaal en schelpdieren scoort ofwel 'groen' op de viswijzer, of ze hebben het keurmerk ASC, MSC, GGN of EU Biologisch. De acht producten die hiervan afwijken zijn: 1) Fishy Tuna Flakes 100 gram: dit merk wordt in 2025 gekeurd voor MSC 2) Mr. Seahorse Zalmsnippers - geen alternatief beschikbaar 3) etc"
3. Verklaring volledig assortiment Als in niveau 2, inclusief vis-schaal en schelpdieren verwerkt in producten buiten het visschap. Deze inventarisatie van afwijkingen hoeft op dit niveau niet productspecifiek te zijn, maar moet wel alle afwijkingen dekken. Met andere woorden: er is in geen enkel filiaal een hoog-risico-product te vinden, dat niet door de inventarisatie gedekt wordt.	4	Niet voldoende	"96% van de verkopen in de categorie vis-schaal en schelpdieren scoort ofwel 'groen' op de viswijzer, of ze hebben het keurmerk ASC, MSC, GGN of EU Biologisch. De acht producten die hiervan afwijken zijn: 1) Fishy Tuna Flakes 100 gram: dit merk wordt in 2025 gekeurd voor MSC 2) Mr. Seahorse Zalmsnippers - geen alternatief beschikbaar 3) (etc)

¹⁴ Het is ook nog toegestaan te rapporteren in omzet of stuks, mits duidelijk aangegeven. Zie het kader 'Omzet, stuks of massa?' in de inleiding.

			<i>Buiten de categorie vis- schaal en schelpdieren komen niet-gecertificeerde ingrediënten incidenteel voor." (Inventarisatie buiten de categorie ontbreekt)</i>
		Voldoende	<i>"96% van de verkopen in de categorie vis- schaal en schelpdieren scoort ofwel 'groen' op de viswijzer, of ze hebben het keurmerk ASC, MSC, GGN of EU Biologisch. De acht producten die hiervan afwijken zijn:</i> <i>1) Fishy Tuna Flakes 100 gram: dit merk wordt in 2025 gekeurd voor MSC</i> <i>2) Mr. Seahorse Zalmsnippers - geen alternatief beschikbaar</i> <i>3) (etc)</i> <i>Buiten de categorie vis- schaal en schelpdieren komen de volgende niet-gecertificeerde ingrediënten voor:</i> - <i>vissaus in Oosterse kant-en-klare gerechten</i> - <i>vissaus in Oosterse sauzen</i> - <i>kroepoek (huismerk)</i> - <i>etc.</i> <i>Enkele van onze franchisenemers verkopen ongecertificeerde paling van lokale vissers, en broodjes makreel die niet in alle gevallen van MSC herkomst is."</i>

Tabel 20. Puntentelling van EN-SF-ROC met voorbeelden per niveau.

Kengetal voor deze indicator is de som van de punten die een supermarkt krijgt volgens [tabel 20](#). De maximale score op deze indicator is 7 punten.

Indien rapportage of doelstellingen niet over alle producten gaat, is het belangrijk aan te geven welk aandeel van het assortiment binnen deze categorieën het betreft. De score wordt vermenigvuldigd met dit aandeel. Op beleid dat alleen huismerken betreft is de huismerkfactor van toepassing (zie [bijlage 4](#)). Het is in dit geval belangrijk dat de supermarkt aangeeft welk aandeel van hun totale omzet bestaat uit huismerkverkop.

Weging in de ranglijst

Voor het bepalen van de score wordt dit kengetal geschaald met flexibele grenzen; de bovengrens is 5, de ondergrens is 1. Voor uitleg over deze manier van schalen, zie het onderwerp *Scaling* in het Research Framework.

De weging van deze indicator in het bepalen van de ranglijst van supermarkten is: 0,5.

Bijlagen

Bijlage 1	Definities	39
Bijlage 2	Bijdrage van productcategorieën aan eiwittransitie	41
Bijlage 3	Onderscheidende keurmerken en bedrijfsprogramma's	43
Bijlage 4	Huismerkfactor	45
Bijlage 5	Changelog	
	Referenties	45

Definities

In de Vergelijkingscriteria voor het thema Groen worden de volgende definities gehanteerd, tenzij anders aangegeven. Daarnaast gelden de definities als vermeld in het Research Framework (Questionmark, 2023b).

Aanbieding	Vermelding van een of een groep producten in de wekelijkse reclamefolder, waarvoor bijvoorbeeld een speciale prijs geldt, of die de supermarkt om een andere reden als groep producten onder de aandacht brengt. Zie ook het Research Framework (Questionmark, 2023b).
Hoofdingrediënt	Het ingrediënt dat als eerste genoemd wordt in de ingrediëntendeclaratie. Wanneer het erop volgende ingrediënt in vergelijkbare hoeveelheid aanwezig is, kunnen beide ingrediënten als hoofdingrediënt worden beschouwd. Wanneer een ingrediëntendeclaratie ontbreekt, wordt het hoofdingrediënt zo mogelijk afgeleid van de productnaam of categorie.
Onderscheidend keurmerk	Een keurmerk of bedrijfsprogramma (als bedrijfslogo) dat minimaal 4 van de 5 punten krijgt op milieu en controle in de Keurmerkenwijzer van Milieu Centraal (Milieu Centraal, 2025). Zie ook bijlage 4 .
Verkochte volume	Gewicht in kilogram van de totale voedsel verkopen.

Bijdrage van productcategorieën aan eiwittransitie

In een gezond en milieuverantwoord dieet is ruimte voor vlees en andere dierlijke producten. Maar de milieu-impact van dierlijke producten met de laagste impact is doorgaans groter dan die van plantaardige alternatieven (Poore en Nemecek, 2018). Daarom moet de consumptie van dierlijke producten – vooral in de Westerse landen – worden verlaagd tot een niveau dat in lijn is met de planetaire grenzen. De verandering in onze eetcultuur en eetgewoonten die dit vergt, wordt doorgaans de ‘eiwittransitie’ (‘protein transition’ / ‘protein shift’) genoemd (Willett e.a., 2019).

In deze onderzoeksmethodologie wordt onderscheid gemaakt tussen drie categorieën eiwitrijke voedingsmiddelen, afhankelijk van de bijdrage die ze leveren aan deze eiwittransitie:

- Geen bijdrage
- Kleine bijdrage (kleine stap)
- Belangrijke bijdrage

De categorisering weerspiegelt zowel de milieu-impact van het type voedsel, als de mate waarin het de centrale rol van dierlijke producten in onze kookgewoonten en eetcultuur helpt verminderen.

Kaas en vleesvervangers

We erkennen dat de milieueffecten van kaas niet altijd beter zijn dan die van bepaalde soorten vlees. Als het alleen om directe vermindering van impact zou gaan, zou de individuele voetafdruk van alle soorten dierlijk voedsel onderling moeten worden afgewogen. In de huidige eetcultuur echter, is de overstap naar een vegetarisch dieet (met nog wel zuivel en eieren) een voor de hand liggende stap op weg naar minder dierlijk).

Iets vergelijkbaars geldt voor (ultra)bewerkte producten die worden verkocht als ‘vleesvervangers’. Die producten zijn niet altijd de beste keus voor de gezondheid. Toch kunnen die producten een belangrijk hulpmiddel zijn om de stap naar een meer plantaardig dieet te maken.

Om die reden worden kaas en bewerkte vleesvervangers in deze methode niet uitgesloten, maar gewaardeerd als tussenstap op weg naar een dieet van grotendeels plantaardige, laag bewerkte voedingsmiddelen.

Geen bijdrage: vlees, vis & schaaldieren

Er wordt niet aangenomen dat vlees, vis en schaaldieren bijdragen aan de eiwittransitie. Met 'vlees' wordt rood vlees van zoogdieren zoals koeien, varkens, geiten, schapen en paarden, en wit vlees van konijnen en van pluimvee, zoals kippen, kalkoenen, eenden en ganzen bedoeld.

Het internationale EAT Lancet-rapport heeft berekend dat we in 2050 wereldwijd gemiddeld niet meer dan 42 gram vlees en 28 gram vis per dag en per persoon zouden moeten consumeren (Willett e.a., 2019). Uit de Voedselconsumptiepeiling 2019-2021 bleek dat de gemiddelde Nederlandse man 109 gram vlees per dag at en de gemiddelde vrouw 75 gram per dag (RIVM, 2023a).

Kleine stap: zuivel, kaas en eieren

Andere dierlijke producten zoals kaas, zuivel en eieren hebben over het algemeen een iets lagere milieubelasting. Dit is echter geen regel; sommige (gerijpte) kazen hebben een ecologische voetafdruk die vergelijkbaar is met of zelfs aanzienlijk groter is dan sommige soorten wit vlees of vis.

Toch spelen zuivel en eieren een andere rol in onze kookgewoonten en eetcultuur. Ze zijn meestal slechts een ingrediënt of een topping, en niet het middelpunt van een gerecht. Als zodanig zijn ze gemakkelijker te vervangen in (of te verwijderen uit) gerechten dan vlees of vis. Het publiek is geneigd vegetarische producten (die zuivel of eieren bevatten) te beschouwen als iets dat zich 'halverwege' bevindt op het spectrum tussen dierlijke en plantaardige voedingsmiddelen.

Belangrijke bijdrage: plantaardige eiwitbronnen

Plantaardige eiwitbronnen zoals peulvruchten, noten en zaden zijn de vervangers van vlees die het meest bijdragen aan de noodzakelijke verandering in het voedingspatroon. De milieu-impact van deze typen voedsel is vrijwel altijd veel lager dan die van de andere twee productcategorieën (EAT, 2024).

Onderscheidende keurmerken en bedrijfsprogramma's

Verschillende indicatoren gebruiken keurmerken en bedrijfsprogramma's om (een aspect van) duurzaamheid te meten. Niet alle keurmerken en bedrijfsprogramma's stellen echter onderscheidende milieu-eisen en ze kennen een verschillende mate van controle. De [Keurmerkenwijzer](#) van Milieu Centraal geeft een overzicht van in Nederland gebruikte keurmerken en bedrijfsprogramma's (in de vorm van bedrijfslogo's) en beoordeelt deze op een aantal aspecten (Milieu Centraal, 2025). Alleen keurmerken en bedrijfslogo's met ambitieuze eisen en degelijke controle en transparantie worden respectievelijk gemarkeerd als 'topkeurmerk' en 'topbedrijfslogo'.

Omdat in dit onderzoek de nadruk ligt op het verschil dat een keurmerk maakt in de praktijk, wordt alleen gekeken naar milieu-eisen en betrouwbaarheid. Hierbij wordt dezelfde ondergrens genomen als voor topkeurmerken, namelijk 4 van de 5 punten ([details puntentelling](#)).

Keurmerken geven een merk de kans om aan te sluiten bij bestaande criteria. Dit is de meest transparante route, die de voorkeur heeft. Toch kan een merk of supermarkt kiezen om eigen maatregelen te nemen (bijvoorbeeld wanneer een productgroep nog geen certificering kent). Wanneer daarvoor gekozen wordt, is het belangrijk dat er eisen worden gesteld die daadwerkelijk een verschil maken en dat de controle goed geregeld is. Wanneer dit als een beeldmerk zichtbaar is, beoordeelt Milieu Centraal deze in de Keurmerkenwijzer. Zo kunnen merk- of supermarkt-eigen maatregelen ook meegenomen worden.

In [tabel 21](#) en [22](#) worden de keurmerken en bedrijfslogo's genoemd die meetellen. Op het moment van publicatie van deze Vergelijkingscriteria worden de scores in de Keurmerkenwijzer door Milieu Centraal herzien. Het was niet mogelijk die herziening mee te nemen in deze vergelijkingscriteria. Ook de uitkomsten in het rapport Superlijst zullen dus nog gebaseerd zijn op de huidige Keurmerkenwijzer, ook als die tegen die tijd wellicht is aangepast.

Keurmerk	Vis	Vlees	Zuivel	Eieren	Groente	Fruit	Rijst	Wijn	Koffie	Thee	Cacao
ASC	✓										
Beter Leven keurmerk 1 ster		—	—	—							
Beter Leven keurmerk 2 sterren		—		—							
Beter Leven keurmerk 3 sterren		—	✓	—							
Climate Activator					—	—			—	—	—
Cocoa Horizons											—
Demeter		✓	✓	✓	✓*	✓*		✓	—	—	—
EKO		✓	✓	✓	✓*	✓*					
EU-biologisch	✓	✓	✓	✓	✓*	✓*		—	—	—	—
Fairtrade					—	—		—	✓	✓	✓
Fair for Life					—	—		—	—	—	—
Fair Trade USA	—										
Friend of the Sea Aquaculture	—										
Friend of the Sea Fisheries	—										
GGN Certified Farming	✓										
Keten Duurzaam Varkensvlees		—									
Knorr Duurzaamheidslogo					—	—					
MSC	✓										
On the way to PlanetProof			✓	✓	✓*	✓*					
Rainforest Alliance					✓**	✓**			✓	✓	✓
Sustainable Rice Platform							✓				

Tabel 21. Keurmerken die meetellen in dit thema. Alle combinaties van keurmerk en productgroep gemarkeerd met '✓' tellen mee, bij '—' heeft het keurmerk wel criteria voor de productcategorie, maar zijn deze niet streng genoeg om meegeteld te worden.

* De keurmerken Demeter, EKO, EU-Biologisch en On the way to PlanetProof zijn geen topkeurmerk op tropische groenten en fruit.

** Rainforest Alliance is een topkeurmerk voor tropische groenten en fruit.

Bedrijfslogo	Van toepassing op
Beter voor Natuur en Boer	Albert Heijn huismerk groente en fruit, en eieren

Beter voor Kip, Natuur en Boer	Albert Heijn huismerk kippenvlees
--------------------------------	-----------------------------------

Tabel 22. Bedrijfslogo's die meetellen in dit thema.

Huiskfactor

Een supermarkt is verantwoordelijk voor zijn hele assortiment. In de praktijk geven supermarkten soms alleen informatie over producten van het huiskfactor. Soms zijn ook producten uit het wisselend / tijdelijk assortiment uitgesloten van beleid of rapportage. Om die informatie onderling vergelijkbaar te maken wordt een huiskfactor toegepast. Als een supermarkt op een bepaald onderwerp alleen over een deel van het assortiment rapporteert en niet aangeeft welk aandeel van de totale verkopen dat deel betreft, worden de punten voor dat onderwerp vermenigvuldigd met de huiskfactor. Bij indicatoren waar de huiskfactor van toepassing is, staat dit expliciet genoemd.

De huiskfactor hangt onder meer af van het aandeel huiskfactorproducten in verhouding tot het totale assortiment volgens onderstaande tabel.

Aandeel huiskfactor	Huiskfactor
0% - <30%	0.2
≥30% - <60%	0.4
≥60% - 100%	0.6

Zoals hierboven genoemd: als een supermarkt het aandeel huiskfactorproducten in totale *verkoop* zelf rapporteert, is de huiskfactor gelijk aan dit aandeel. In andere gevallen bepalen de onderzoekers de huiskfactor op basis van het assortiment in de Questionmark database.

CHANGELOG

Indicator nr SL Groen '25	Indicator nr SL Groen '23	Wat is er gewijzigd sinds Superlijst Groen NL 2023
EN-PT-GPP	EN-1.1.1	Toevoeging waarbij wordt gekeken of het gerapporteerde aandeel op schema ligt om het gestelde doel in 2030 te halen.
EN-PT-PBR	EN-1.2.1	De indeling van productcategorieën is gelijk aan indicator EN-1.2.1 uit methode Benchmark Eiwittransitie, waarbij deze nu zijn ingedeeld op eiwitbron.
EN-PT-PRP	EN-1.3.1	In 2023 werd onderscheid gemaakt tussen typen dierlijke eiwitten (laag dierlijk, middel dierlijk en hoog dierlijk). In 2025 worden alle dierlijke eiwitten gelijk beoordeeld, in lijn met de Eiweet methodiek. Zuivel werd in 2023 nog uitgesloten van het onderzoek. In 2025 wordt zuivel wel meegenomen. Tevens in lijn met de Eiweet methodiek.
EN-PT-PSR	EN-1.3.2	Geen wijzigingen
EN-PT-ISM	EN-1.3.3	Geen wijzigingen
EN-SA-GPO	EN-2.1.1	Geen wijzigingen
EN-SA-GOR		Nieuwe indicator (gelijk aan indicator Benchmark Bio)
EN-SA-CIA	EN-2.2.1	Mandarijnen en sinaasappels zijn vervangen door andere fruitsoorten, i.v.m. seizoensgebonden aanbod.
EN-SA-OIA		Nieuwe indicator (gelijk aan indicator Benchmark Bio)
EN-SA-DFS	EN-2.3.1	Kleine wijzigingen, door aansluiting bij de nieuwe ontbossingswet (EUDR).
EN-SA-DFP	EN-2.3.2	Voorheen werd de Palm Oil Scorecard als uitgangspunt gebruikt. Nu is deze indicator gelijk aan die van EN-SA-DFS aangezien palmolie onderdeel is van de EUDR, maar dan met de focus op palmolie.
N-SP-GPA	EN-3.1.1	Extra punten voor basisjaar 2017.
EN-CP-GCP	EN-4.1.1	Stappen zijn verder uitgewerkt, met meer toelichting over gewenste rapportage. Ook meet de indicator of

		supermarkten hun emissies hebben gereduceerd sinds 2019.
EN-SF-ROC		Nieuwe indicator sinds 2023, herziene versie van indicator over vis uit Superlijst Groen 2021.

Referenties

- ASC, 2016. 'Dutch supermarkets commit to responsible aquaculture - ASC International'. ASC. 2016.
<https://asc-aqua.org/news/dutch-supermarkets-commit-to-responsible-aquaculture/>
- CarbonBrief, 2023. 'Interactive: The Pathways to Meeting the Paris Agreement's 1.5C Limit'. CarbonBrief.
<https://interactive.carbonbrief.org/one-point-five-pathways/index.html>
- CBL, 2019. 'Brancheplan Duurzaam Verpakken 2019-2022'. Centraal Bureau Levensmiddelenhandel.
<https://www.cbl.nl/app/uploads/2019/04/Brancheplan-Duurzaam-Verpakken-2019-2022.pdf>
- CBL, 2025. 'Duurzame dierlijke ketens - CBL'. CBL.
<https://www.cbl.nl/onderwerpen/duurzame-dierlijke-ketens/>
- EAT, 2019. 'EAT-Lancet Commission Summary Report'.
https://eatforum.org/content/uploads/2019/07/EAT-Lancet_Commission_Summary_Report.pdf
- , 2024. 'The Planetary Health Diet'. Geraadpleegd op 8 oktober 2024.
<https://eatforum.org/eat-lancet-commission/the-planetary-health-diet-and-you/>
- EC, 2022. 'Law to Fight Global Deforestation and Forest Degradation'. Text. European Commission - European Commission. European Commission. 2022.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7444
- EP, 2023. *Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the Making Available on the Union Market and the Export from the Union of Certain Commodities and Products Associated with Deforestation and Forest Degradation and Repealing Regulation (EU) No 995/2010 (Text with EEA Relevance)*. OJ L. Vol. 150. <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj/eng>
- EU, 2020. 'From Farm to Fork: Our Food, Our Health, Our Plan'. Text. European Commission - European Commission. 2020.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_908
- FNLI/CBL/NVG, 2015. 'Brancheplan verduurzaming verpakkingen 2015 – 2017'.
https://www.fnli.nl/wp-content/uploads/2015/01/FNLI_CBL_NVG_BVP_juni-2015.pdf
- Good Fish Foundation, 2025. 'VISwijzer - Jouw gids voor goede VIS!'. Good Fish Foundation. <https://www.goodfish.nl/>
- IDH, 2022. 'Beyond Chocolate'. 2022.
<https://www.idhsustainabletrade.com/initiative/beyondchocolate/>
- Klimaatberaad, 2019. 'Klimaatakkoord'. Den Haag: Klimaatberaad.
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>
- LVN, 2022. 'Actieplan - Groei van biologische productie en consumptie'. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/19/Inv-actieplan-biologische-landbouw>
- Milieu Centraal, 2025. 'Keurmerkenwijzer Milieu Centraal'. Milieu Centraal. 2025.
<https://milieucentraal-prod-umbraco01.azurewebsites.net>
- MinAZ, 2023. 'Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 - 2030 - Beleidsnota - Rijksoverheid.nl'. Beleidsnota. Ministerie van Algemene Zaken.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2023/02/03/nationaal-programma-circulaire-economie-2023-2030>
- MinlenW, 2019. 'Plastic Pact NL 2019-2025'. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2019/02/20/bijlage-1-plastic-pact-nl-koplopers-gaan-voor-meer-met-minder-plastic-in-de-circulaire-economie>
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2018. 'Transitieagenda Biomassa en voedsel'. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/01/15/bijlage-5-transitieagenda-biomassa-en-voedsel>
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2019. 'Realisatieplan Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief'. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/06/17/realisatieplan-visie-lnv-op-weg-met-nieuw-perspectief>
- MinLNV, 2022a. 'Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie'. Text. 2022. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail>
———, 2022b. 'Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering 2022-2035'.
<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2022-12/Programma-Stikstofreductie-en-Natuurverbetering.pdf>
- MinLVVN, 2022. 'Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2022'. Text. 2022.
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail
- MinLVVN & MinVWS, 2022. 'Adviesaanvraag LNV en VWS over Eiwittransitie - Adviesaanvraag - Gezondheidsraad'. Ambtsbericht. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. 15 maart 2022.
<https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviesaanvragen/2022/03/15/advies-aanvraag-lnv-en-vws-over-eiwittransitie>
- MSC, 2015. 'Retail revolution: 100% sustainable MSC labelled fish in the Netherlands | Marine Stewardship Council'. MSC. 2015.
<https://www.msc.org/media-centre/press-releases/press-release/retail-revolution-100-sustainable-msc-labelled-fish-in-the-netherlands>
- Nielsen, 2024. 'NielsenIQ: marktaandeelen supermarkten 2023'. 17 januari 2024.
<https://www.foodpersonality.nl/branche-cijfers/branche-cijfers/18357/nielseniq-marktaandeelen-supermarkten-2023>
- PBL, 2020. 'Voedselconsumptie veranderen: bouwstenen voor beleid om duurzamere eetpatronen te stimuleren'. 4044. Planbureau voor de Leefomgeving.
<https://www.pbl.nl/publicaties/voedselconsumptie-veranderen>
- PHE, 2020. 'An analysis of the role of price promotions on the household purchases of food and drinks high in sugar, and purchases of food and drinks for out of home consumption'. Public Health England.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/947412/Sugar_Reduction_analysis_of_price_promotions_on_the_household_purchases_of_food_and_drinks_high_in_sugar_4_.pdf
- Poore, J., en T. Nemecek, 2018. 'Reducing food's environmental impacts through producers and consumers'. *Science* 360 (6392): 987-92.
<https://doi.org/10.1126/science.aag0216>
- Questionmark, 2023a. 'Superlijst Groen 2023 Vergelijkingscriteria v1.1'
- Questionmark, 2023b. 'Superlist Research Framework v1.4'. Stichting Questionmark.
<https://www.thequestionmark.org/download/superlist-research-framework-v1.4.en.pdf>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu RIVM, 2022. 'Verkoop Schijf van Vijf-producten in supermarkten en de out-of-home sector in beeld. Advies over het opzetten van een monitor'. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu RIVM. <https://doi.org/10.21945/RIVM-2022-0039>
- Rijksoverheid, 2020. 'Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030'.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/28/uitvoeringsprogramma-toekomstvisie-gewasbescherming-2030>
- Rijksoverheid, 2025a. 'Klimaatbeleid - Klimaatverandering - Rijksoverheid.nl'. Onderwerp. Ministerie van Algemene Zaken. 2025.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>

- Rijksoverheid, 2025b. 'Voortgang klimaatdoelen - Klimaatverandering - Rijksoverheid.nl'. Onderwerp. Ministerie van Algemene Zaken. 2025.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/voortgang-klimaatdoelen>
- RIVM, 2023a. 'Vlees en vleesvervangers | Wat eet Nederland'. RIVM. 2023.
<https://www.wateetnederland.nl/resultaten/voedingsmiddelen/vlees>
- RIVM, 2023b. 'Wat eet en drinkt Nederland? | Voedselconsumptiepeiling 2019-2021'. 2023.
<https://www.wateetnederland.nl/>
- RLI, 2018. 'Duurzaam en gezond: samen naar een houdbaar voedselsysteem'. Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.
<https://www.rli.nl/publicaties/2018/advies/duurzaam-en-gezond>
- Voedingscentrum, 2019. 'Naar een meer plantaardig voedingspatroon (2de herziene druk)'. Den Haag.
<https://www.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/voedingscentrum/Documents/Consumenten/Encyclopedie/Brondocument%20-%20Naar%20een%20meer%20plantaardig%20voedingspatroon%20-%20Voedingscentrum.pdf>
- Willett, Walter, Johan Rockström, Brent Loken, Marco Springmann, Tim Lang, Sonja Vermeulen, Tara Garnett, e.a., 2019. 'Food in the Anthropocene: The EAT–Lancet Commission on Healthy Diets from Sustainable Food Systems'. *The Lancet* 393 (10170): 447-92. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
- WUR, 2022. 'Minder voedselverspilling in supermarkten'. WUR. 14 maart 2022.
<https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/food-biobased-research/show-fbr/nederlandse-supermarkten-maken-voedselverspilling-inzichtelijk-f00dwa5-1.htm>